

Aktivitet i omsorg

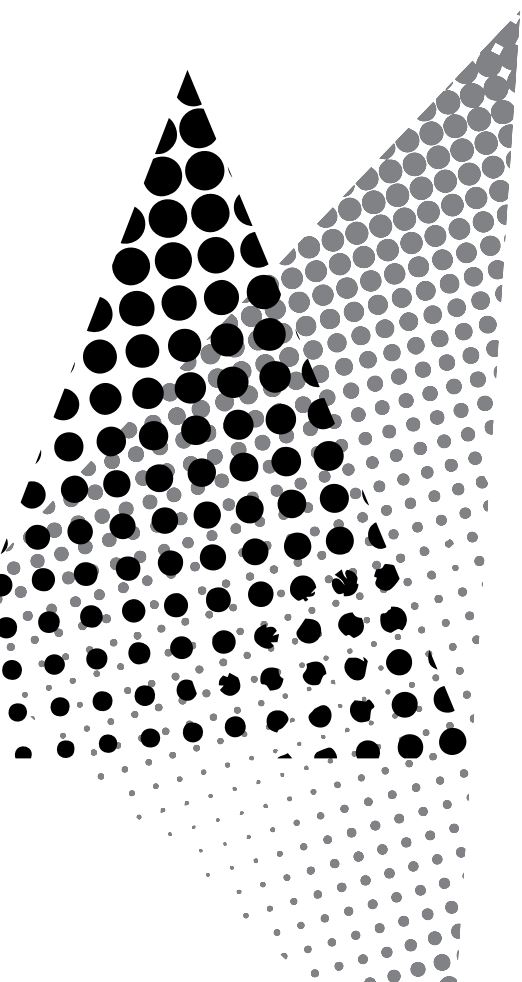
En selvevaluering av et nettbasert læringsprogram

Janet Ververda og Per Gunnar Disch

Aktivitet i omsorg

En selvevaluering av et nettbasert opplæringsprogram

Janet Ververda og Per Gunnar Disch

Aktivitet i omsorg

En selvevaluering av et nettbasert opplæringsprogram

Senter for omsorgsforskning, sør

2018

© Forfatterne/Senter for omsorgsforskning
Omslagsbilde: Dreamstime
Senter for omsorgsforskning, rapportserie nr. 01/2018

Tittel: Aktivitet i omsorg

Forfattere: Janet Ververda og Per Gunnar Disch

Rapporten er kvalitetssikret av: professor: Solveig Hauge, HSN

Satt med Adobe Caslon 10,5/12,5 (Helvetica)

ISBN (trykt utgave): 978-82-8340-082-3

ISBN (digital utgave): 978-82-8340-081-6

ISSN (trykt utgave): 1894-4213

ISSN (digital utgave): 2464-4382

Se hele rapportserien til Senter for omsorgsforskning her:
www.omsorgsforskning.no/rapportserie

FORORD

Høsten 2011 fikk Senter for omsorgsforskning, sør i oppdrag fra Helsedirektoratet å kartlegge hva som finnes av tiltak, fagutvikling og opplæring i aktiv omsorg. Kartleggingen omfattet alle landets kommuner, videregående skoler med helsefagarbeiderutdanning, høyskoler med helsefaglig profesjonsutdanning, relevante kompetansesentre, ideelle omsorgsaktører og nasjonale frivillige organisasjoner.

Oppdraget innebar også en vurdering av eksisterende tiltak, utvikle og etablere en idebank for aktiv omsorg, og vurdere behov for tiltak som kunne styrke kunnskapen om dette de kommunale omsorgstjenestene. Resultatet av kartleggingen viste tydelig behov for kompetanse og fagutvikling i den kommunale omsorgstjenesten, frivillige organisasjoner og utdanningsinstitusjoner. Kartleggingen avdekket også mangel på kunnskap om samhandling med frivillige og frivillige organisasjoner, noe som er en av flere viktige forutsetninger i arbeidet med aktiv omsorg (Disch og Vetvik 2009, Disch og Disch og Lorentzen 2012). Utvikling av et opplæringsprogram innen aktiv omsorg ble derfor ønsket velkommen av et stort flertall av kommunene og organisasjonen som deltok i studien.

På bakgrunn av blant annet nevnte kartlegginger og tidligere opplæringsprogrammer gjennomført av Høgskolen i Sørøst-Norge, fikk høgskolen i samarbeid med Senter for omsorgsforskning, sør (SOF), sommeren 2012 i oppdrag fra Helsedirektoratet å utvikle og gjennomføre et landsomfattende opplæringsprogram i aktiv omsorg.

I kjølvannet av dette prosjektet ble det satt av midler til å gjennomføre en pilot for å imøtekomme Helsedirektoratets ønsker om å utprøve en modell for fleksibel og nettbasert utdanning. Piloten startet opp høsten 2015 og ble avsluttet i april 2016.

Denne rapporten er en selvevaluering av det arbeidet som ble gjort i forbindelse med utvikling og gjennomføring av denne

piloten. Formålet med rapporten er å oppsummere, beskrive og vurdere hva som kom frem under utvikling og gjennomføring av piloten. I dette ligger også studentens evaluering av samlingene. Piloten er vurdert opp mot prosjektets hovedmålsettinger og nytteverdi. Resultatene fra denne vurderingen vil bli benyttet som en pekepinn i arbeidet med å videreutvikle programmet i forhold til de behov som både høgskolen, ledere og utøvere har erfart.

Prosjektgruppa besto av høgskolelektor Anne K. Malme, IKT-rådgiver Bjarne Nærum, rådgiver Ellen Marit Asonze og høgskolelektor Janet Ververda. De har alle gitt verdifulle innspill til rapporten og bidratt til ivaretagelse av studenter og god undervisning og veiledning.

Selvevalueringen er gjennomført av prosjektgruppa. Rapporten er laget av Janet Ververda og Per Gunnar Disch med innspill fra prosjektgruppa.

En stor takk til Daniel Vøllestad ved studiesenter Nord Troms, Anne Lena Dreyer, Storfjord kommune, Kirsti Blomli, Kåfjord kommune, Eldbjørg Nyvoll, Skjervøy kommune for godt og sporty samarbeid. Sist men ikke minst takk til alle kursdeltakerne: Deres kunnskap og humor – foran og bak kameraene – har vært en stor fornøyelse.

Takk til prosjektleder for Aktiv Omsorg – Gro Lorentzen som har støttet oss i arbeidet med piloten.

Selvevalueringen er gjennomført i henhold til de retningslinjene Datatilsynet har for denne typen undersøkelser.

Porsgrunn mars 2018

Janet Ververda
Prosjektmedarbeider

Per Gunnar Disch
Prosjektmedarbeider

SAMMENDRAG

Selvevalueringen av nettbasert opplæringsprogram i Aktiv omsorg beskriver utviklingen og gjennomføring av den nettbaserte delen av studieprogrammet i aktiv omsorg, som ble gjennomført som et pilotprosjekt høsten 2015 og avsluttet våren 2016. .

Det nettbaserte studieprogrammet bygger på det samlingsbaserte programmet som Høgskolen i Sørøst Norge har gjennomført og fortsatt gjennomfører som en videreutdanning. I denne rapporten beskrives de ulike faser i utvikling fra et samlingsbasert til et nettbasert studium og hvilke utfordringer en møtte i dette arbeidet.

I denne selvevalueringen har vi benyttet oss av tilbakemeldinger fra kommunale ledere, studenter, og bidragsytere fra prosjektgruppa både faglige og administrative.

Rapporten konkluderer med at nettbasert læring kan gi nær like gode resultater som samlingsbasert læring. Forutsetninger for å oppnå dette resultatet er et godt gjennomtenkt og strukturert opplegg, god informasjonsflyt opp mot alle deltakere så vel som studenter, deres ledere, administrativt og faglig personell ved høgskolen.

Et viktig suksess kriterie, uttalt fra studentene er tilgjengeligheten fra veiledere og god tilrettelegging for læring. Denne piloten viste i tillegg at gode kunnskaper i IKT og kunnskaper om bruk av internett er viktigere enn antatt for å lykkes med opplæring.

Resultatene fra denne vurderingen kan benyttes som en pekepinn i arbeidet med å videreutvikle programmet i forhold til de behov som både høgskolen, ledere og utøvere har erfart.

Det første kapitlet leder leseren inn i formålet og nyttverdier av med rapporten.

I kapittel to er det gjort rede for bakgrunnen til opplæringsprogrammet. Sentrale omsorgspolitiske styringsdokumenter som danner grunnlaget for programmet. Begrepet 'Aktiv Omsorg' er

innholdsbestemt. Videre blir det forklart hvorfor satsing på aktiv omsorg har positive effekter. Det blir videre redegjort for behov for kompetanse på dette området blant ansatte.

Det tredje kapitlet beskriver hvorfor og hvordan det samlingsbaserte opplæringsprogrammet ble bearbeidet til et nettbasert opplæringsprogram. Ønsket om fleksibilitet fra kommunenes side, samt bedre og stabile nettløsninger er noen av grunnene til denne bearbeiding.

I det fjerde kapitlet beskrives samarbeidspartnerne i piloten og organiseringen av det nettbaserte opplæringsprogrammet. Studiesenter i Nord Troms blir introdusert som partner. I tillegg blir prosjektgruppen og oppgavene beskrevet.

Rekruttering av studentene blir omtalt i siste del av kapitlet.

Det femte kapitlet er viet gjennomføring av det nettbaserte opplæringsprogrammet. Det beskrives i kronologisk rekkefølge hvordan webinarne ble gjennomført og erfaringene som ble gjort.

Spesielt manglende testing av utstyret til de fleste kursdeltakerne var utfordrende. Det viste seg at kravet om IKT kompetanse ikke ble tatt alvorlig nok, på tross av gjentakende oppfordring fra lærerne. Videoforelesningene ble tatt godt imot som metode for det teoretiske grunnlaget for opplæringsprogrammet, men viste seg å være krevende for noen lærere. Gruppearbeidet og ekskursjonene møtte de samme kravene som i det samlingsbaserte programmet som deltakerne var fornøyde med.

I det sjette kapitlet beskrives det hvordan opplæringsprogrammet ble evaluert av studentene. Student evalueringene bestod av muntlig tilbakemelding etter hvert webinar, utfylling av elektronisk evalueringsskjemaet samt et Quest back skjema to måneder etter endt kurs. De kommunale lederne, som hadde sine medarbeidere i studieopplegget, ble intervjuet i fokusgruppe.

I disse evalueringene kom det fram at tekniske aspekter spilte en større rolle enn forventet: Flere arbeidsplasser har brannmur slik at det ikke var mulig å delta på webinarne fra jobb. I tillegg var flere deltakerne ikke kompetente når det gjaldt bruk av utstyr.

Faglig innhold i webinarne og videoforelesningene ble opplevd som positivt fra studentenes side. Også gruppearbeidet studentene imellom ble opplevd som lærerikt, og økte deres forståelse av viktigheten av tverrfaglig samarbeid. Studentene var også fornøyd med nivået for undervisning av opplæringsprogrammet men at det krevde innsats, noe de mente deres lederne kunne vært tydeligere på.

Til slutt var studentene godt fornøyde med veilederne. De mente at gjennomtenkt planlegging og tydelig og klar beskrivelse som i ukeplanen var nødvendig for å skape forutsigbarhet og trygghet. Både i forhold til eksamen og veiledning nevnte studentene at tilgjengelighet av veiledere spilte en viktig rolle for å kunne oppnå gode resultater. Dette viste seg i eksamensresultatene som var like som de samlingsbaserte eksamensresultater.

Ledere evaluerte programmet positivt og mente programmet hadde møtt deres forventninger, både når det gjelder anvendelighet og kompetanse økning. De var klare over de tekniske utfordringer og enige i at obligatorisk testing skal til før deltakelse.

I det syvende kapitlet ser vi nærmere på hele prosessen som har bydd på utfordringer men spesielt mange gode og lærerike opplevelser. Frafallet var noe større sammenlignet med samlingsbaserte programmet, men ikke stort sammenlignet med andre nettbaserte programmer. Vårt ønske om å nå flere menn på grunn av fleksibiliteten av nettbaserte programmer viste seg ikke være å holde i dette tilfellet.

Blant de gode opplevelsene fra høyskolens side, kan det nevnes at studentene var like entusiastiske som studentene på det samlingsbaserte programmet.

Vi konkluderer med at nettbasert læring kan gi like gode resultater som samlingsbasert læring, under visse forutsetninger. Forutsetninger for å oppnå dette resultatet er et godt gjennomtenkt og strukturert opplegg. Forankring i ledelse og god informasjon er viktige momenter, samt IKT-ferdigheter, relevant og godt utstyr. Tilgjengelighet fra veiledere og god tilrettelegging for læring er nøkkelfaktorer fra studentenes side.

Resultatene fra denne selvevalueringen håper vi kan benyttes som en pekepinn i arbeidet med utvikle og fleksible utdannings videreutvikle programmer.

INNHOOLD

FORORD	V
SAMMENDRAG	VII
1. INNLEDNING	1
1.1.Rapportens formål og nytteverdi	2
1.2.Rapportens oppbygging	3
2. BAKGRUNN	5
2.1.Hva er aktiv omsorg	6
2.2.En satsing på aktiv omsorg	8
2.3.Behov for kompetanse	9
2.4.Nettbasert læringsprogram: En bidragsyter til kompetanse	9
3. FRA SAMLINGSBASERT TIL NETTBASERT	11
3.1.Et tydelig formål med nettbasert opplæringsprogram	12
3.2.Målgruppen	12
3.3.Utvikling av studieplan fra samlingsbasert til nettbasert studie	13
3.3.1. Innhold i det samlingsbaserte studiet	13
3.3.2. Utvikling og innhold i det nettbaserte opplæringsprogrammet	15
4. NETTBASERTE LÆRINGSPROGRAMMETS	

ORGANISERING OG GJENNOMFØRING	19
4.1.Kommunene i Nord – Troms og Universitetet i Tromsø med på laget	19
4.2.Etablering av prosjektgruppe for utvikling av nettbasert læringsprogrammet ved høgsolen	20
4.3.Rekruttering	21
4.4.Opptakskrav	21
4.5. Studieadministrative oppgaver	21
4.6.Gjennomføring av forelesninger	22
5. GJENNOMFØRING	23
5.1.Webinar	23
5.2.Videoforelesninger	24
5.3.Gruppearbeid	25
5.4.Lokale ekskursjoner	26
5.5.Veiledning	26
5.6.Utvikling og gjennomføring av eksamen	27
6. EVALUERING	29
6.1.Tema for evalueringen	30
6.2.Hva mente deltakerne	30
6.2.1. Tekniske aspekter	30
6.2.2. Webinarene	31
6.2.3. Faglige innhold	31
6.2.4. Videoforelesninger	32
6.2.5. Gruppearbeid	32
6.2.6. Kompetanseheving	33
6.2.7. Arbeidsbelastning	33
6.2.8. Veiledere	34
6.2.9. Eksamen	34
6.3.Tilbakemelding fra de kommunale lederne	35
7. VEIEN VIDERE	39
7.1.Utfordringer	39

7.2.Suksessfaktorer	40
8 KONKLUSJON	43
LITTERATUR	45
VEDLEGG	49
Vedlegg 1: Studieplan	51
Vedlegg 2: Ukeplan for nettbasert opplæringsprogram	59
Vedlegg 3: Evalueringsskjema	65

1. INNLEDNING

Høsten 2011 fikk Senter for omsorgsforskning, sør (SOF) i oppdrag fra Helsedirektoratet å foreta kartlegginger, undersøkelser og vurderinger av hva som finnes av tiltak, fagutvikling og opplæring innen aktiv omsorg, som er ett av fem strategiske satsningsområder i St.meld. 25 (2005-2006) Mestring, muligheter og mening – Framtidas omsorgsutfordringer. Kartleggingen viste at kommunene i liten grad har prioritert aktiv omsorg. Det kommunale helsetilbudet etterlyser også mer kunnskap og opplæring relatert til området aktiv omsorg (Disch & Lorentzen 2012).

På bakgrunn av kartleggingen gav Helsedirektoratet høsten 2012 Senter for omsorgsforskning sør, Høgskolen i Telemark, nå Høgskolen i Sørøst-Norge i oppdrag å utvikle og gjennomføre et samlingsbasert utdanningsprogram i aktiv omsorg. Målsettingen for programmet var å styrke og utvikle kunnskap om temaet. Målgruppen var helse- og omsorgspersonell i kommunehelsesektoren, samt ansatte i kultursektoren og frivillige organisasjoner.

Prosjektet ble gjennomført fra 2012 til 2015. Opplæringsprogrammet har blitt gjennomført av 650 studenter i nesten alle fylker (Lorentzen 2017). Opplæringsprogrammet bestod av fire samlinger på to dager hvor både deltakerne og foredragsholdere møttes på et sentralt sted i regionen. Møtene ble opplevd som stimulerende og viktige fordi det gav deltakerne muligheter til å dele kunnskap, tips og erfaringer, samt mulighet for å danne nettverk.

Flere kommuner, spesielt små kommuner, ønsket å styrke sin kompetanse i aktiv omsorg. Store avstander, forbundet med lang reising og høye kostnader, førte til at de uteble fra å melde seg på det samlingsbaserte programmet. Dette utfordret oss på ulike måter. Høgskolen i Telemark nå Høgskolen i Sørøst-Norge har

lang erfaring med å nettbasere studier og god kompetanse på dette. I samråd med Helsedirektoratet besluttet vi derfor å se på muligheten for å etablere et nettbasert læringsprogram i aktiv omsorg som også kunne nå mindre kommuner.

En prosjektgruppe ble nedsatt for å bearbeide studieprogrammet, etablere en IKT- og administrativ struktur og gjennomføre piloten. Prosjektgruppa besto av: Høgskolelektor Anne K. Malme, IKT-rådgiver Bjarne Nærum, rådgiver Ellen Marit Asonze og høgskolelektor Janet Ververda.

Målsettingen for utvikling av et nettbasert læringsprogram, var i likhet med det samlingsbaserte å utvikle et opplæringsprogram som var med på å styrke den helhetlige omsorgen gjennom fagutvikling i aktiv omsorg. Dette vil vi komme tilbake til senere i rapporten. Dette nettbaserte studiet ble gjennomført for en gruppe kommuner fra Nord Troms.

1.1. RAPPORTENS FORMÅL OG NYTTEVERDI

God kvalitet og kompetanse i utdanning er helt nødvendig for å sikre kompetente fagpersoner og en kunnskapsbasert helse- og omsorgssektor. De kommunale helse- og omsorgstjenestene er arbeidsintensive virksomheter, der god kompetanse blant ansatte er nødvendig og viktig (Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd). Regjeringens kompetanse- og rekrutteringsplan Kompetanseløftet 2020, er en viktig bidragsyter i å sikre tilstrekkelig, stabil og kompetent bemanning i omsorgssektoren.

Nye brukergrupper med endrede behov og demografisk utvikling indikerer at vi må tenke annerledes om de framtidige omsorgstjenestene. Det betyr også at kompetansen hos utøverne av tjenestene må utvikles og styrkes i takt med endrede behov og krav, både når det gjelder kvalitet og innhold. Dette var et viktig perspektiv vi har tatt med oss inn i utvikling og gjennomføring av både det samlingsbaserte og nettbaserte læringsprogrammet.

Utvikling av et nettbasert læringsprogram har vært et prosjekt som både har vært stort i omfang, med høy kompleksitet og et stort driftsomfang.

Denne selvevaluering får fram beskrivelser og vurderinger av struktur og innhold i de enkelte deler av studiet, sett fra prosjektgruppens- og deltakernes side. Selvevalueringen

inneholder derfor både faktaopplysninger, beskrivelser, vurderinger og synspunkter fra studentene, samt deres ledere.

Nytteverdien fra denne selvevaluering kan være et bidrag til å vurdere, fremme og styrke arbeidet med kompetanseheving i aktiv omsorg i kommunene og å gi høgsolen kunnskap og erfaring i utvikling av liknende måter å organisere studier på.

Hovedmålsettingen er derfor å se på om dette nettbaserte opplæringsprogrammet kan være et godt verktøy for å styrke kompetansen på området aktiv omsorg.

1.2. RAPPORTENS OPPBYGGING

Denne rapporten inneholder presentasjoner og vurderinger av hovedtrekk i de data som er samlet inn, gjennom de involverte i organiseringen av nettbasert-læringsprogrammet, utvalgte ledere og brukerne av programmet.

Rapporten er delt inn åtte kapitler. Etter denne innledende delen følger kapittel to hvor det beskrives bakgrunn, rammer og innhold for opplæringsprogrammet i aktiv omsorg. Det beskrives hvordan vi kom fra til å starte opp et nettbasert opplæringsprogram.

I kapittel tre blir det nærmere beskrevet hvordan vi bearbeidet det samlingsbaserte opplæringsprogram til et nettbasert opplæringsprogram

Kapittel fire er viet hvilke forberedelser vi gjorde for å kunne gjennomføre det nettbaserte programmet i praksis. Gjennomføringen er beskrevet i kapittel fem.

Kapittel seks viser resultatene på bakgrunn av de evalueringene som er gjort. Dette innebærer evalueringer fra de forskjellige elementer i programmet samt tilbakemeldinger fra studenter og arbeidsgruppen.

I kapittel sju oppsummeres hva vi har lært av prosessen rundt denne piloten som leder til en konklusjon i kapittel åtte.

2. BAKGRUNN

Like muligheter for deltakelse i samfunnslivet uavhengig av sosioøkonomisk, kulturell, religiøs bakgrunn eller funksjonsevne er en av de viktigste verdier i vårt demokrati. Dette vil vi verne om. Likevel er det grupper av mennesker som trenger tilrettelegging for deltakelse og aktivitet. Mange av disse er mottakere av helse- og omsorgstjenester fra offentlige, ideelle, frivillige og private aktører. Forskning viser at norske kommuner ser et stort behov for at ulike aktører bidrar som supplement til å utvikle helhetlige og gode omsorgstjenester, der kultur, aktivitet og trivsel er sentrale elementer i et omsorgstilbud (Guribye 2016).

På bakgrunn av dette og forventninger som ligger i samfunnet om hva og hvordan framtidens omsorg skal være, har helse- og omsorgspolitikken i større grad lagt vekt på viktigheten av at et helhetlig omsorgstilbud også skal bestå av kultur og aktiviteter – aktiv omsorg. En tydeliggjøring av dette finner vi blant annet i St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer, NOU 2011: 11 Innovasjon i omsorg og i Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg. For å nå målet om et helhetlig omsorgstilbud er utfordringen for mange kommuner større tverrfaglighet og mer samhandling med sivilsamfunnet, dvs. frivillige organisasjoner og enkeltfrivillige.

For å ta i bruk de ressurser som ligger i tverrfaglig samarbeid og samhandling med sivilsamfunnet, viser studier at det kreves kompetanse. I tillegg viser studiene at kommunene søker og ønsker å tilegne seg en slik kompetanse (Disch og Vetvik 2009, Vetvik og Disch 2014, Disch & Lorentzen 2012).

2.1. HVA ER AKTIV OMSORG

Aktiv omsorg handler om å legge til rette for at mennesker med ulike utfordringer skal kunne ta del i kultur- og fritidsaktiviteter både som utøvere og som publikum. I aktiv omsorg legger man vekt på at mennesker gjennom tilrettelegging kan gjøre seg bruk av ordinære aktiviteter, og det kan også være tiltak som er individuelt tilpasset. Aktiv omsorg dreier seg om at enkeltmennesket skal kunne ta i bruk egne ressurser og muligheter ut fra sine ønsker og behov. I tillegg skal man se på ressursene i helse- og omsorgstjenestene på nye måter, blant annet gjennom samarbeid med andre sektorer i kommunen, frivillige, organisasjoner og lokalsamfunn. Dette vil vi belyse og utdype i de neste kapitlene i denne rapporten. I offentlige dokumenter ble begrepet aktiv omsorg første gang benyttet i St.meld. nr. 25 (2005–2006). Begrepet defineres ikke nærmere i meldingen, men det oppsummeres som en rekke aktiviteter:

- Dagliglivets gjøremål som innbefatter varierte og tilpassede aktiviteter
- Støttekontakt som hjelper til med å fylle et behov for aktivitet og kontakt med andre
- Aktiviserings- og velferdstiltak som f.eks. eldresentre
- Mat og måltider, ikke bare i betydningen sunt kosthold, men også som sosial begivenhet, tradisjon, identitet, selskap og fellesskap
- Kunst og kultur som opplevelse
- Musikk, dans og drama i terapeutisk sammenheng
- Fysisk aktivitet

Aktiv omsorg kan inngå både i helsefremmende arbeid, hverdagsaktiviteter, forebygging, behandling og rehabilitering (Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg). I rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet, I-5/2007 Aktiv omsorg – sentral del av et helhetlig omsorgstilbud, har departementet vektlagt kultur, aktivitet og trivsel som grunnleggende elementer i et helhetlig omsorgstilbud. I rundskrivet understrekes følgende:

«Regjeringen understreker samtidig kommunenes plikt til å bidra til at mennesker som ikke kan dra omsorg for seg selv eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp også får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre, i tråd med formålsbestemmelsen i sosialtjenestelovens § 1-1. Dette gjelder tilsvarende for de som er innlagt i sykehjem eller boform med heldøgns omsorg og pleie etter kommunehelsetjenesteloven.»

Bruk av kultur og aktiviteter er ikke noe nytt i omsorgstjenestene. Da reformen for mennesker med psykisk utviklingshemming (HVPU-reformen) ble gjennomført, hadde tilrettelegging av aktiviteter og samarbeid med frivillige organisasjoner en sentral plass (St.meld. nr. 67 (1986–1987). Ansvar for tiltak og tjenester for psykisk utviklingshemmede). Det samme gjelder 'Opptrappingsplan for psykisk helse' (St.meld. nr. 25 (1996–1997). Senere stortingsmeldinger tar opp temaer relatert til aktiv omsorg på ulike måter. St.meld. nr. 20 (2006–2007) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller, ser det som et mål å øke deltakelsen i kultur- og organisasjonsliv for grupper som i liten grad deltar i dag. Det understrekes at deltakelse i kulturelle aktiviteter kan gi sosiale nettverk, gode opplevelser og følelse av mestring, noe som igjen kan bidra til kommunikasjon, fellesskap og velvære. Det er viktig at alle får en mulighet til å delta i disse aktivitetene. Arbeidet med å redusere sosiale forskjeller i barn og unges kultur- og fritidsdeltakelse er derfor også en strategi i fattigdomsbekjempelsen. (Disch og Lorentzen 2012) (Lorentzen 2017)

Folkehelsemeldingen (Meld. St. 34 (2012–2013)) er opptatt av kulturdeltakelse og sosiale forskjeller, og viser til Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) som har funnet flere sammenhenger mellom helse og deltakelse i kulturlivet. De som benytter kulturtilbud, opplever bedre helse, er mer tilfreds med livet og har mindre angst og depresjon enn andre deler av befolkninga. Meldingen ser på kulturfeltet som viktig når det gjelder å utvikle gode lokalsamfunn, og sier at kunst- og kulturopplevelser er verdifulle virkemidler i folkehelsearbeidet og forebyggende helsearbeid. Kulturfeltet kan spille en viktig rolle i å utvikle gode lokalsamfunn. Kulturpolitikken har også tatt opp behovet for at kultur skal være tilgjengelig for alle, eksempelvis gjennom Den kulturelle skolesekken, som skal bidra til at alle skoleelever får møte profesjonell kunst og kultur. Lokale kulturtiltak vektlegges, og det utvidede kulturbegrepet omfatter også dagliglivets aktiviteter som foreningsvirksomhet, idrett og amatøraktiviteter (St.meld. nr. 8 (1973–74). St.meld. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk fram mot 2014) understreker behovet for tilgjengelighet, og kultur knyttes også til ulike helsestrategier.

«Siktemålet med det vidare arbeidet er å medverka til at kunst og kultur av god kvalitet vert betre tilgjengeleg for fleire, og at kultur vert ein akseptert metode i det førebyggjande, helsefremjande og rehabiliterande arbeidet.» (St.meld. nr. 48

(2002–2003) s. 119).

Kultur, inkludering og deltaking (Meld. St. 10 (2011–2012)) tar blant annet for seg det etniske og flerkulturelle Norge. Det handler om at alle skal ha mulighet til å delta og til å utvikle sine skapende ressurser, uavhengig av sosioøkonomisk, kulturell eller religiøs bakgrunn eller funksjonsevne. Det dreier seg om demokratisering av kulturen, og meldingen tar også opp universell utforming og tilrettelegging i kultursektoren. Også her legges det vekt på at barn og unge i familier med lav inntekt skal sikres tilgang til kulturtilbud. Framtidens omsorgstjenester må skapes i et fellesskap. Det er en viktig forutsetning for framtidig bærekraft, men det er også en viktig forutsetning for å nå målet om en helhetlig omsorg – der deltakelse i samfunnet så lenge som mulig er en viktig målsetting. Brukere, pårørende og frivillige skal samhandle med det offentlige og utgjøre et omsorgsfellesskap.

Meld. St. 29 (2012–2013) Velferdsteknologi skal tas i bruk, og lokalsamfunnet skal mobiliseres på nye måter (NOU 2011: 11). Nye arbeidsmetoder vil stille store krav til endring i kompetanse og rekruttering, og betyr nye måter å organisere tjenestene på. For å få til dette må alle gode menneskelige ressurser engasjeres; både brukere, pårørende omsorgsutøvere og samfunnet generelt må bidra på ulike måter. Det er derfor behov for faglig omstillingsarbeid der en tar i bruk bredere tverrfaglig kompetanse og de ressurser som ligger i den enkelte, pårørende, omsorgsutøvere og i sivilsamfunnet. Målet med denne rapporten er nettopp å gi noen eksempler på dette (NOU 2011:11).

2.2. EN SATSING PÅ AKTIV OMSORG

Forskning og erfaringer fra ulike prosjekter viser at en økt satsing på aktiv omsorg, kultur- og fritidsaktiviteter kan gi en rekke positive effekter både innen helsefremmende arbeid, forebygging, behandling og rehabilitering (Avlund et al 2004; Lampinen et al 2006; Vik 2012; Stalsberg Mydland 2004). Dette kommer også fram i det treårige fellesprosjektet mellom Norsk kulturråd og Sosial- og helsedepartementet som ble avslutta i 1999, selv om målgruppene for prosjektet var bredere. Målet med prosjektet var å styrke lokalsamfunnets og kommunenes innsats i helsefremmende og forebyggende arbeid med utgangspunkt i lokalt kulturliv. Målgruppene var mange: barn og unge, innvandrere, eldre, mennesker med psykiske problemer eller hele lokalbefolkninga. Det var tiltak av

helsefremmende og forebyggende art samt behandlingstilbud. Bredden av tilbud var stor: uttrykksterapi og musikkterapi for innvandrerbarn, friluftsliv for mennesker med psykiske lidelser, minnegrupper og erindringsarbeid for eldre, dans og fysisk aktivitet for ulike aldersgrupper, for å nevne noe. NIBR evaluerte prosjektet, og konkluderte med at kultur gir helse på to områder. For det første har aktiviteter og tiltak bidratt gjennom å gi trivsel og samvær, og på den måten en rolle og en plass i et lokalmiljø. Det har også gitt helse gjennom å gi opplevelser og livsinnhold (Baklien & Carlsson 2000).

2.3. BEHOV FOR KOMPETANSE

I 2012 gjennomførte Senter for omsorgsforskning sør, på oppdrag fra Helsedirektoratet, en omfattende kartleggingsstudie i kommuner, Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester, frivillige og ideelle organisasjoner, høyskoler og videregående skoler med helsefagarbeiderutdanning. Hensikten var å se på hvordan statusen var med henblikk på satsing på aktiv omsorg, og i hvilken grad dette temaet er en integrert del av utdanningen både i høyere og videregående utdanningsinstitusjoner (Disch & Lorentzen 2012). Kartleggingsstudien avdekket at et flertall av kommunene ikke hadde kommet langt i utvikling og implementering av aktiv omsorg. Likevel var signalet at dette var noe en ønsket å prioritere.

Regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget og kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og mener at god kompetanse på riktig nivå og sted og til riktig tid, er en forutsetning for trygge effektive tjenester, Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd.

2.4. NETTBASERT LÆRINGSPROGRAM: EN BIDRAGSYTER TIL KOMPETANSE

Praksis for læring og undervisning er i endring – både i grunnskolen, videregående opplæring og i høyere utdanning. Ny teknologi muliggjør læring og undervisning som i større grad er uavhengig av tid, sted, frekvens og individuelle forskjeller.

Nettbasert læring innebærer en frikobling fra tid og rom. Kompetanse blir dermed tilgjengelig hvor man vil, når man vil, så lenge man har internett, og det er i utgangspunktet ingen begrensning på antall lærende. Det er enkelt å oppdatere

fagstoff, og en kan sikre kostnads- og tidseffektiv levering av kompetanse.

Nettbasert læring har økt drastisk de siste årene og mange regionale høyskoler, f.eks. Høgskolen i Sørøst-Norge, har dette som en strategisk satsning. For å nå store grupper med kunnskap kan nettbasert læring være et viktig verktøy, det kan også være både effektivt og kostnadsbesparende i sin form (Disch og Johansen 2016).

3. FRA SAMLINGSBASERT TIL NETTBASERT

Gjennom det samlingsbaserte studiet i aktiv omsorg kom det fram ønske om å gjøre studiet mer fleksibelt for eksempel ved å legge til rette for nettbasert læring. I tillegg hadde vi fått en henvendelse fra kommuner i Nord - Troms for å se på muligheter for å utvikle opplærings- programmet til også å være nettbasert.

Krav om fleksible løsninger i kompetansebygging gjenspeiler økt krav om fleksibilitet i samfunnet generelt og i omsorgstjenesten spesielt. Det var derfor naturlig å tenke at også opplæringsprogrammet i aktiv omsorg skulle kunne videreutvikles for å møte disse behovene.

Bedre og stabile nettløsninger for kommunikasjon samt økt kompetanse hos ansatte bidro til troen på at kvaliteten av et nettbasert læringsprogram ikke behøvde å være dårligere enn samlingsbaserte kurs. I tillegg kunne det spares mye ressurser ved å bruke undervisningsvideoer. Reisevirksomhet kunne reduseres betraktelig.

Det var delte meninger om et nettbasert utdanningstilbud i prosjektgruppen Aktiv Omsorg, men felles tro på at det var verdt å prøve. I tillegg passet det fleksible og nettbaserte studiet inn Høgskolen i Sørøst-Norge sin strategiske plan for økt satsing på nettbasert læring og fleksibel utdanning. Henvendelsen fra Nord Troms kom derfor på et passende tidspunkt.

3.1. ET TYDELIG FORMÅL MED NETTBASERT OPPLÆRINGSPROGRAM

Formålet med piloten var at studentene skulle tilegne seg kunnskap om aktiv omsorg for å få økt forståelse for ulike sider ved samspillet mellom kultur, aktiviteter trivsel og helse ved bruk av nettbasert undervisning. Opplæringsprogrammet i denne piloten skulle være så likt det samlingsbaserte opplæringsprogrammet som mulig. Dette betydde at rammene for nettbaserte kurset skulle være de samme som for det samlingsbaserte kurset når det gjelder innhold og krav. Et like viktig mål var å imøtekomme ønsket fra Nord Troms, med store avstander i regionen, om et fleksibelt tilbud til sine ansatte.

3.2. MÅLGRUPPEN

Målgruppen for det nettbaserte læringsprogrammet er, i likhet med det samlings baserte, ansatte og ledere i helse- og omsorgssektoren. Det er også åpent for deltakere som er viktige for å styrke tilbudet om aktiv omsorg som frivillige organisasjoner, kultursektor og andre institusjoner i lokalmiljøet. Kursdeltakerne skal få kjennskap til samfunnsmessige, politiske og sosiale strukturer som har betydning i det helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbeidet.

Kunnskap om målgruppen er viktig for å utvikle studiet og lage best mulig faginnholdet. Vi forventet at deltakerne fra Nord Troms skulle gjenspeile deltakerne fra de samlingsbaserte kurs (Lorentzen 2017). Vi forventet også at disse deltakerne hadde digital kompetanse og var fortrolige med ulike former for digitale verktøy. Dette ble stilt som opptakskrav. Vi hadde også et håp om å rekruttere flere menn.

3.3. UTVIKLING AV STUDIEPLAN FRA SAMLINGSBASERT TIL NETTBASERT STUDIE

3.3.1. INNHOLD I DET SAMLINGSBASERTE STUDIET

Det samlingsbaserte opplæringsprogrammet aktiv omsorg består av fire samlinger over to dager.

På den første samlingen blir studentene introdusert for studiet. Studentene lærer å søke litteratur, blir informert om kravene for oppgaveskriving og anvendelse av informasjonsteknologi. Studentene blir kjent med aktiv omsorg i behandling, forebygging, rehabilitering og helsefremmende arbeid og hvilke nasjonale føringer som ligger til grunn for omsorgs- og kulturpolitikk. Videre blir begrepene kultur, helse og livskvalitet diskutert. Studentene ble også presentert for idebanken – aktiv omsorg og idebankens kategorier: Grønn omsorg, fysisk aktivitet, sosiale og kulturelle aktiviteter, velvære, mat og måltider. Hensikten med den første samlingen er at deltakeren tilegner seg en forståelse av begrepet aktiv omsorg, og får kjennskap til eksempler på bruk av aktiv omsorg.

På andre samlingen er tema 'målrettet miljøarbeid med bruk av aktiv omsorg'. Dette bygger på første samling og har fokus på hvordan aktiv omsorg kan gjennomføres i praksis. Studentene blir kjent med begrepet 'miljøarbeid' og lærer kartleggingsmetoder. En viktig del av denne kartlegging er ressurskartlegging av brukere, på egen arbeidsplass og i lokalsamfunn. I tillegg blir sykdom og helse i et kulturelt perspektiv drøftet. Hensikten med samling to var at deltakerne skulle tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter i miljøarbeid med aktiv omsorg.

Den tredje samlingen er viet sosialt nettverk og frivillighet. Målet her er at studentene skal kunne identifisere og mobilisere ressurser i sosiale nettverk, lokalsamfunn, institusjoner og frivillige organisasjoner. Begrepet sosialt nettverk blir diskutert og studentene blir introdusert for frivillig arbeid og frivillige lag og organisasjoner lokalt. Fordeler og ulemper blir drøftet iht føringer og etikk, kultur og identitet. Etter endt samling var målet at studentene skulle ha kunnskap om betydningen av sosiale nettverk og hvordan frivillige, lag og organisasjoner og kommunale helse- og omsorgstjenester sammen kan arbeide

med aktiv omsorg.

Den fjerde og siste samlingen er en sammensetning av de første tre samlinger. Her skal studentene få kunnskaper og ferdigheter i å samarbeide med ulike aktører ved hjelp av kultur og aktiviteter. De blir nærmere kjent med brukermedvirkning og empowerment som viktige byggesteiner i aktiv omsorg. I tillegg sees det nærmere på rammer for tverrfaglig samarbeid og dermed muligheter og begrensninger i samarbeidet mellom det offentlige og den frivillige sektor. De blir også bedt om å kunne formidle erfaringer fra eget prosjekt som blir konkretisert i framlegg av prosjektet sitt. Identifisering av behovet for og kunnskaper om samarbeid på tvers av fag, institusjoner, frivillige, pårørende og sosialt nettverk med brukeren i sentrum var hensikten med denne samlingen.

Samlingene inneholdt forelesninger, gruppearbeid og ekskursjoner. I tillegg var en del av timeplanen på samlingene viet ekskursjoner som tjener som eksempler og inspirasjon på belyste temaer. Eksterne forelesere som representerte ulike tiltak innen aktiv omsorg ble invitert på samlingene. Bruk av lokale forelesere og lokale eksempler ble det lagt stor vekt på fordi det ble ansett som nødvendig at deltakerne fikk innsikt i og kontakt med ulike miljøer i lokalsamfunnet, kommunen eller regionen som de kunne benytte seg av i sitt arbeid med å styrke og utvikle aktiviteter på egen arbeidsplass.

Ekskursjonene ble organisert av kursledere i samarbeid med forelesere. Aktuelle tiltak ble funnet på nettet men også innspill fra studenter ble vurdert. I tillegg kom samarbeidspartnere i prosjektet, som Leser søker bok, Kirkens Bymisjon, Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskerforbund, med viktige innspill. Kurslederen kontaktet disse tiltakene og avtalte et besøk eller de ble invitert på samlingene.

Aksjonslæring ble introdusert som en viktig metode i arbeidet med aktiv omsorg under studiet. Praktisering av aksjonslæring innebar her at opplæringsprogrammet tar i bruk de erfaringer deltakerne har fra sitt daglige virke. Opplæringsprogrammet skulle bidra til å sette disse erfaringer inn i en større kunnskapsramme. Aksjonslæring forutsetter aktiv deltakelse. For å sikre dette ble det utviklet arbeidsoppgaver til utvalgte temaer som deltakerne skulle arbeide med i og mellom samlingene. Læringsmaterialet og egne erfaringer skulle være de kildene deltakerne benyttet for å løse arbeidsoppgavene.

Et sentralt element i aksjonslæring som arbeidsform, er at deltakerne skal arbeide med arbeidsoppgaver i og mellom samlingene. Når deltakerne arbeider med de ulike arbeidsoppgavene mellom samlingene, arbeider de samtidig

med å ta deler av eksamen. Studentene oppfordres til å jobbe i gruppe, enten ved at de fysisk møtes, eller ved at de samarbeider via nett. Deltakerne fikk tilbakemelding på de arbeidsoppgavene de leverer inn. Deltakerne ble delt inn i grupper på tvers av arbeidsplass og utdanningsbakgrunn, og reflekterte sammen med utgangspunkt i aksjonslæring. De ble også oppfordret til å skrive logg mellom samlingene, og etablere refleksjonsgrupper på egen arbeidsplass (Lorentzen 2017).

Etter hver samling fyller studentene ut et evaluerings-skjemaet som ble levert til lærerne.

Eksamen bestod av en individuell hjemmeeksamen som skulle leveres tre uker etter siste samlingen. Oppgaven var allerede kjent fra studiestart. Den hadde paralleller til de oppgavene som ble gitt mellom samlingene. I realiteten begynte eksamen altså ved oppstart av studiet. Det ble gitt to typer eksamener avhengig av deltakerens oppgaver på sin arbeidsplass: en oppgave for de som jobbet direkte med brukere og en til de som ikke jobbet direkte med brukere, som f.eks. ledere og mellom ledere. Den siste kunne innebære implementering av aktiv omsorg i en virksomhet.

3.3.2. UTVIKLING OG INNHOLD I DET

NETTBASERTE OPPLÆRINGSPROGRAMMET

Studieplanen i nettbasert opplæringsprogram aktiv omsorg ble utarbeidet med utgangspunktet i det samlingsbaserte opplæringsprogrammet. Vi ønsket å oppnå samme læringsutbytter som det samlingsbaserte programmet. Spørsmålet var om rammene i denne piloten kunne imøtekomme disse kravene. Vi var klar over at dette krevde en god og gjennomtenkt tilrettelegging med tydelige instruksjoner. Utfordringen var hvordan ekskursjoner og lokale forelesere kunne finne en annen form i det nettbaserte programmet. Vi mente at dette stilte høyere krav til deltakerens innsats, fleksibilitet og samarbeidsevner.

Det samlingsbaserte baserte kurs ble bearbeidet til nettbasert kurs på følgende måte.

Læremateriell til kursdeltakerne skulle være lik materiellet fra det samlingsbaserte kurset. Materialet skulle sendes ut etter påmelding, heller enn å dele ut på samlingene.

Høgskolen benytter læringsplattformen Fronter. Denne plattformen brukes både faglig og administrativt til å holde kontakt med studentene gjennom veiledning, innlevering og til administrative formål. I tillegg brukes den til videoforelesninger. Denne læringsplattformen var derfor

sentral i den nettbaserte undervisningen.

Aksjonslæring skulle være en grunnleggende metode som i det samlingsbaserte kurset. Deltakerne skulle dermed også deles inn i grupper. Gruppene skulle bestå av deltakerne fra hver kommune. Dette betydde at de kunne forholde seg til samme geografiske området som skulle gjøre samarbeidet lettere. Disse gruppene bestod av deltakerne med ulik utdanningsbakgrunn og arbeidsplass.

Istedenfor fysiske samlinger ble det satt opp fem webinarer som varte tre timer. Et webinar er et web-basert seminar. Dette kan være en presentasjon, foredrag eller seminar som blir overført over Internett. Webinarer tillater et stort publikum til å delta på seminaret fra eksterne steder. Webinarer er også kalt web-konferanser. Fordelen med dette  ft videokonferanse er at deltakerne kan overføre filer, dele programmer og surfe på nettet interaktivt. Webinarer er vanligvis sett på som mer kostnadseffektivt enn tradisjonelle seminarer og konferanser. Flere mennesker kan delta på en enkel økt og det er ingen reiseutgifter for deltakerne.

Forelesningene om temaene som beskrevet overs skulle bli tatt opp på video av lærerne, ved hjelp av verktøyet Screen-o-Matic, og deretter lagret og distribuert via Radix. Disse skulle legges i Fronter etter hvert webinar. Studentene skulle dermed få god tid til å jobbe med lærematerialet f r levering av arbeidsoppgavene og neste tema. De kunne også se videoene når det passet dem og kunne se de om igjen ved behov. Denne fleksibiliteten skulle bidra til at studenten kunne velge seg imellom når de skulle jobbe i gruppene, gå på ekskursjoner og besvare arbeidsoppgavene så lenge de var innenfor innleveringsfrist.

Ekskursjoner med lærere som en del av samlingene skulle erstattes med gruppe ekskursjoner organisert av deltakerne selv. Lærere skulle bidra med forslag. Dette skulle igjen øke fleksibiliteten for deltakerne. Deltakerne skulle bli bedt om en konsis beskrivelse av sine ekskursjoner som skulle leveres i Fronter og tilgjengelig for alle deltakerne. På denne måten kunne ønske om å dele erfaringer imøtekommes. I tillegg kunne disse beskrivelsene fungere som inspirasjon for andre gruppene.

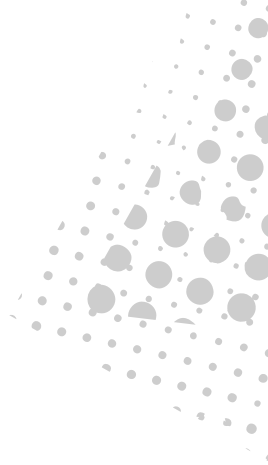
Oppgavene mellom hver samling skulle m te samme kravene som i det samlingsbaserte studie-programmet. Dette gjald også eksamensoppgaven.

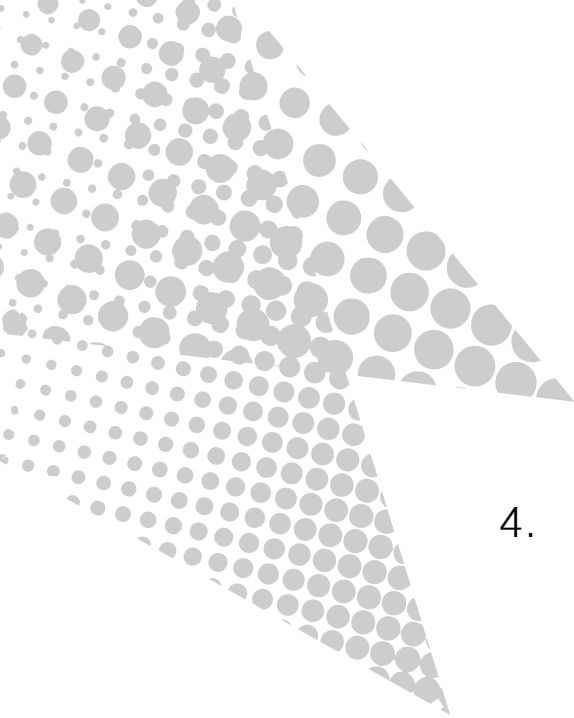
Evalueringen skulle foregå på samme måte som i det samlingsbaserte programmet. Istedenfor å dele ut evalueringsskjemaer skulle skjemaene legges ut i Fronter og leveres etter hvert webinar. IKT ansvarlig foreslo å bruke et

annet system slik at evalueringen ble registrert elektronisk og skulle danne om skjemaene til direkte registrering.

Lærerne skulle være var fortløpende tilgjengelig innenfor arbeidstid, for veiledning, både når det gjaldt tekniske utfordringer og faginnhold samt eventuell organisering.

Lærerne laget en utfyllende timeplan som ga oversikt over webinarne, videoforelesningene, arbeidskravene, ekskursjoner, pensum og eksamen. Denne skulle justeres ved behov.

4. NETTBASERTE LÆRINGSPROGRAMMETS ORGANISERING OG GJENNOMFØRING

4.1. KOMMUNENE I NORD – TROMS OG UNIVERSITETET I TROMSØ MED PÅ LAGET

I likhet med flere steder i landet er det også i Nord-Troms etablert et regionalt studiesenter i samarbeid med kommunesektoren. Studiesenteret inneholder utstyr og øvrige fasiliteter for gjennomføring av desentraliserte og nettbaserte studier. Målsettingen er at slike sentre skal tilby desentraliserte studier og kurs som alternativ eller supplement til ordinære studier, og fyller rollen som formidler og tilrettelegger av utdanningstilbud som etterspørres i regionen. På bakgrunn av dette ble derfor studiesenteret en naturlig samarbeidspartner i dette studietilbudet.

Studiesenteret i Nord-Troms og ledere i interesserte kommuner inviterte ansatte ved høgskolen inn på et skype-møte, for å drøfte et nettbasert tilbud i aktiv omsorg. På dette møte deltok to personer fra høgskolens prosjektgruppe, ledere fra fire kommuner i Nord Troms og en ansatt fra studiesenteret i Nord-Troms. I tillegg var Professor Gunnar Grepperud fra UIT tilstede som ytre begeistring for tanken om et nettbasert kurs for ansatte i helsesektoren tilpasset deres behov. I samarbeid med IKT-rådgiveren ble det nådd enighet om at deres ønsker og vilkår kunne egne seg for å

sette i gang et tilbud basert på nettbasert læring og nettbasert undervisning. Disse kommunene ble derfor utgangspunkt for rekruttering til denne piloten.

4.2. ETABLERING AV PROSJEKTGRUPPE FOR UTVIKLING AV NETTBASERT LÆRINGSPROGRAMMET VED HØGSKOLEN

Det ble opprettet en prosjektgruppe for å drifte og utvikle nettbasert læringsprogrammet. To lærere i 20% stilling fra det samlingsbaserte studiet deltok. Disse lærere skulle ha hovedansvar for organisering og faglig innholdet av kurset. Utvikling av videoforelesninger og veilede studentene gjennom programmet var her hovedoppgaven.

På administrativ side benyttet vi samme administrative ressurs som vi hadde brukt i utvikling og gjennomføring av det samlingsbaserte utdanningsprogrammet. Det samme gjorde vi med IKT- rådgiver. Administrasjon ble tildelt 40% og IKT- rådgiver i 20 %. IKT-rådgiveren skulle være tilstede på alle webinarene og møtene med arbeidsgruppen. IKT-rådgiveren skulle være tilgjengelig for teknisk støtte gjennom hele kurset.

Ansatte involvert i denne piloten fra høgskolen var godt kjent med innhold og organisering av det samlingsbaserte opplæringsprogrammet, som foreleser, tilrettelegger og IT-støtte. Dette var en stor fordel i arbeidet med overganger fra samlingsbasert til nettbasert studie. Dette bidro til at læringsaktiviteter og vurderingsformer lettere kunne justeres slik at læringsutbyttene kunne beholdes.

Prosjektgruppen hadde ukentlige, korte møter for å diskutere framgang og utfordringer og eventuelt justere planene både under utvikling og gjennomføring av piloten.

I tillegg ble det jobbet sammen i en større arbeidsgruppe bestående av prosjektgruppen, tre virksomhetsledere fra involverte kommuner og lederen fra studiesenteret Nord Troms. Disse møtene foregikk via Skype.

4.3. REKRUTTERING

Kommunene som deltok i prosjektet rekrutterte i alt tjue deltakere. Dette møtte vårt krav om oppstart av piloten med minst tjue deltakere. En av de kommunale lederne hadde selv deltatt på et av de samlingsbaserte kursene og rekrutterte, på bakgrunn av egen erfaring, interesserte i sin avdeling. En avdelingsleder meldte sine ansatte på 'fordi det er satsningsområde'. Disse deltakerne ble oppfordret til å melde seg på kurset. Andre deltakere ble informert om kurset og meldte seg på av egen interesse.

Før oppstart var det 20 studenter totalt, 18 kvinner og 2 menn. Deltakerne var utdannet hjelpepleiere/helsefagarbeidere, sykepleiere og vernepleiere. Aldersmessig sammensetning var fra 32-57, men en hovedvekt på deltakere rundt 40 år. Når en sammenligner de samlingsbaserte kursene var gjennomsnittsalderen her lavere.

4.4. OPPTAKSKRAV

Opptakskrav til piloten var i likhet med det samlingsbaserte programmet. Opplæringsprogrammet hadde i likhet med det samlingsbaserte programmet ikke krav til studiekompetanse ved opptak. For å ta den studiepoengs belagte eksamen krevdes det generell studiekompetanse eller realkompetansevurdering. Om en ikke oppnådde disse kravene fikk en utstedt et kursbevis etter utdanning. Deltakere som ønsket realkompetansevurdering kunne be om slik vurdering i løpet av første samling dersom de ikke hadde fått det før oppstart. Denne vurderingen ble gjennomført av høgskolen.

I tillegg til dette måtte studentene ha kunnskap om og tilgang til nettbaserte løsninger for læring hjemme eller på jobb.

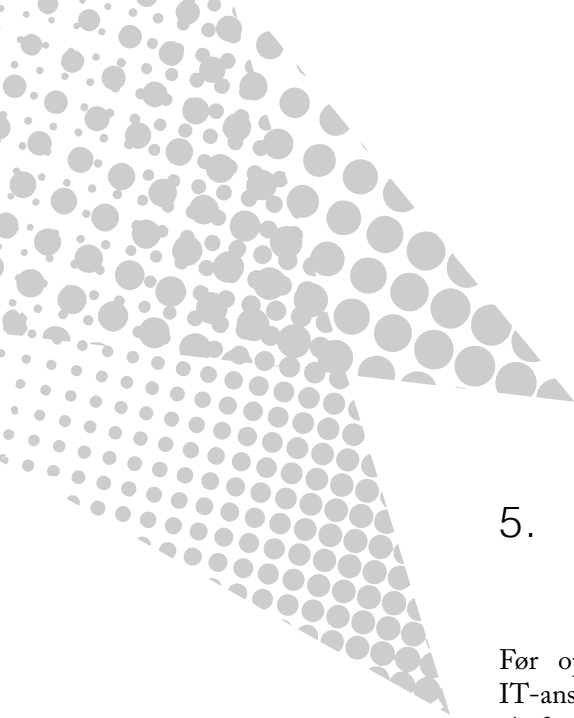
4.5. STUDIEADMINISTRATIVE OPPGAVER

Studieadministrativ medarbeider ivaretok påmelding og øvrige studieadministrative oppgaver. Det ble i forkant sendt ut informasjon og opplæringsmateriell. Underveis i kurset var studieadministrativ medarbeider også kontaktperson for praktiske spørsmål og eksamensoppmelding.

4.6. GJENNOMFØRING AV FORELESNINGER

Prosjektgruppas lærere og to øvrige ansatte ved høyskolen utviklet og gjennomførte videoforelesninger. Veiledning og oppfølging av studiekraft og eksamen ble gjennomført av faglærerne i prosjektgruppa.

5. GJENNOMFØRING

Før oppstart fikk alle deltakerne invitasjon til å kontakte IT-ansvarlig for å teste utstyr slik at de kunne være trygge på at alt fungerte. Ingen benyttet seg av det. Deltakerne ble enda en gang oppfordret med henvisning til kravet i studieplanen om 'Det kreves tilgang til og kunnskap om nettbaserte løsninger for dette kurset'. Noen få benyttet seg av dette tilbudet og kunne løse utfordringer der og da.

5.1. WEBINAR

Det første webinarer var en introduksjon til studiet og til hverandre. Det var for flere også momentet for å teste teknisk utstyr. Læringsmaterialet som var lagt ut i læringsplattformen Fronter i forkant, ble gjennomgått i tillegg til rammene og innhold for studiet. Studentene ble introdusert for Fronter og Idebanken i aktiv omsorg. Lærerne gjennomgikk temaer for kurset, forklarte hvordan forelesningene skulle brukes og gjennomgikk kravene for studiet. Etter webinarer skulle studentene se på videoforelesning, organisere en ekskursjon og jobbe med arbeidsoppgavene som beskrevet i ukeplanen.

Manglende testing av deltakerne førte til at en kommune var fraværende på det første webinarer på grunn av tekniske problemer. Disse deltakerne kunne heller ikke møtes til andre webinarer. De meldte frafall for resten av kurset pga omorganisering på deres arbeidsplass.

Det viste seg fort at det var store forskjeller blant deltakerne om kunnskap og bruk av nettbaserte løsninger og metoder. Manglende testing i forkant gjorde at det ble brukt forholdsvis mye tid på forklaring av nettopp disse løsninger og metoder. Dessuten oppdaget en del deltakerne at kravene til dette studiet

var større enn forventet. Informasjon fra ledelsen hadde ikke vært tydelig nok, både når det gjaldt studiets belastning og mulig permisjon fra jobb.

På grunn av erfaringer fra det første webinarer ble det satt opp en agenda til det andre webinarer i Fronter i forkant. Dette var for å strukturere samtalen og for å sikre at viktige momenter ble tatt opp. I tillegg ble studentene bedt om å komme med forslag på agendaen ved behov. De fleste følte seg såpass lite fortrolig med Fronter at de ikke hadde brukt Fronter annet enn å laste opp oppgavene som hadde blitt vist dem steg for steg. De hadde heller ikke kontaktet lærerne for veiledning. Regler for kommunikasjon under webinarer ble også tydeligere avklart, f.eks. slå av eller på mikrofonen, sitte foran kamera, ikke snakke samtidig, mm.

I dette webinarer ble det gitt tilbakemelding på leverte oppgavene på generell grunnlag og ulike momenter relatert til tema ble diskutert. Alle deltakerne fikk mulighet til å være aktive og deres erfaringer ble diskutert. Arbeidet for neste tema ble gjennomgått og tilbakemelding om kvalitet og kvantitet av videoer, arbeidsoppgavene, gruppearbeid og besøkene ble diskutert. Det tredje og fjerde webinarer hadde samme opplegg som det andre. Strukturen og større fortrolighet med framgangsmåten og teknikken gjorde at studentene var mer løsslupne foran – og bak- kameraet. Det ble dermed mer diskusjon om innhold av læringsprogrammet, heller enn om tekniske og praktiske aspekter.

Det siste webinarer var viet eksamensoppgaven og formidling som i det samlingsbaserte kurset. Framleggene ble lagt ut i Fronter før webinarer. Studentene kunne velge å presentere prosjektet sitt med en video eller presenter arbeidet sitt i nåtid. Det var stor engasjement og økt fortrolighet med webinarer gjorde at disse framleggene ble opplevd som like positive som i det samlingsbaserte kurset.

5.2. VIDEOFORELESNINGER

Forelesningene ble tatt opp på video som beskrevet før. Denne metoden ble valgt med tanke på å skape en personlig relasjon til studentene. Forelesningene ble tatt opp av lærerne i prosjektgruppen, unntatt to. Disse to hadde vært engasjert i det samlingsbaserte opplæringsprogrammet og var godt kjent med stoffet, men mindre fortrolig med nettbasert lærings verktøy. På grunn av disse forskjellige grader av fortrolighet med video opptak fikk lærerne velge selv hvordan de ønsket

å presentere stoffet. Opptaket skulle være begrenset til forholdsvis korte snuter på maks 10 minutter for å beholde oppmerksomheten fra studentene.

Det ble brukt betydelig tid på disse opptakene. Lærerne ville lage et godt produkt, uansett fortrolighet med verktøyene. Forelesningene i det samlingsbaserte programmet var basert på dialog. Videoene krever monolog – uten direkte respons fra studentene – som ble opplevd som krevende for noen. Dessuten ble noen svært kritiske mot egen måte å presentere stoffet på og gjentok opptaket til forelesningen flere ganger før de var fornøyde.

Lenken til forelesningen ble lagt ut i Fronter. Dette betydde en brukervennlig løsning: studentene behøvde bare å klikke på lenken og fikk dermed tilgang til stoffet. På webinarne ble instruksene for tilgang gjentatt. Studentene opplevde ingen problemer med å få tilgang til dette lærematerialet.

5.3. GRUPPEARBEID

Det teoretiske grunnlaget i opplæringsprogrammet var aksjonslæring. Aksjonslæring krever aktiv deltakelse. En måte å oppnå aktiv deltakelse er gruppe-arbeid. Gruppene fungerer som plattform for å dele erfaringer, læremomenter og refleksjon. Lærere i prosjektgruppen diskuterte hvordan disse gruppene skulle settes sammen etter at påmeldingene var mottatt og gjennomgått. En mulighet var å sette sammen gruppene på tvers av kommune som det fleksible opplæringsprogrammet tillot. Dette kunne øke samarbeid på tvers av kommunene og øke erfarings- og kunnskapsutveksling. En utfordring ville da bli ekskursjonene som er en viktig del av opplæringsprogrammet. Disse ekskursjonene skulle da kreve mye tid og lang reisevei, noe som kommunene hadde understreket ikke ville være hensiktsmessig. Det ble tydelig fra påmeldings listen at tverrfaglighet kunne ivaretas ved å ha grupper per kommune. Dette kunne bidra til bedre logistikk når det gjaldt ekskursjoner og lærings- og refleksjonsmomenter. Dermed ble gruppene delt inn per kommune, noe som deltakerne var svært fornøyd med.

5.4. LOKALE EKSKURSJONER

Målsettingen med ekskursjoner tjener er å dele eksempler og gi inspirasjon. Gruppene skulle organisere ekskursjonene selv i samarbeid med lærerne. På webinarne ble mulige steder foreslått av lærerne. Det ble også henvist til idebanken og andre websider som kunne tjene til inspirasjon. Dette bidro til stor aktivitet fra studentene og flere forslag ble utvekslet på webinarne. En gruppe oppdaget at det ikke fantes noe oversikt over tilbudene i deres kommune og kontaktet ordføreren for å rette opp. Engasjement fra studentene og utbytte av disse ekskursjonene bidro til at studentene ikke opplevde utfordringer med å finne steder de kunne besøke. For å dele erfaringer og kunnskap med alle studenter i opplæringsprogrammet ble hver gruppe bedt om å skrive et sammendrag av deres besøk. Dette tjente igjen som inspirasjon. Dermed ble læringsutbytte av disse ekskursjonene det samme som ved det samlingsbaserte programmet.

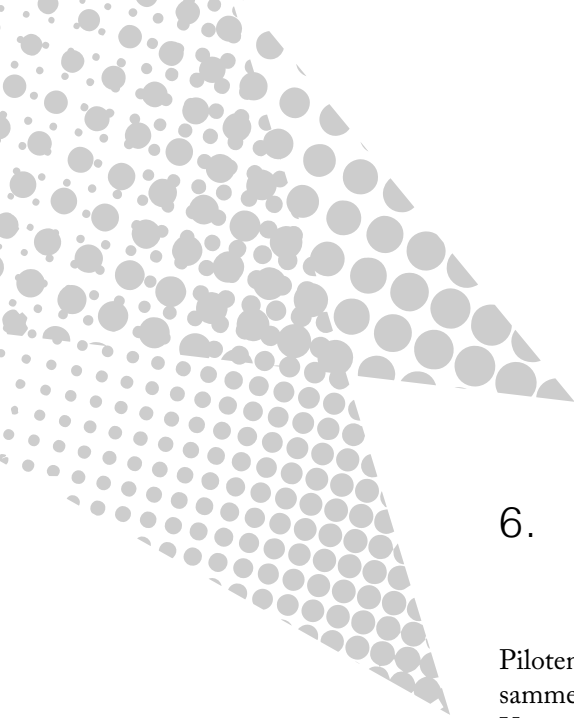
5.5. VEILEDNING

Målet med opplæringsprogrammet var å øke kunnskap om aktiv omsorg og systematisk implementering av denne kunnskapen i praksis. Lærere har en veiledende og fasiliterende rolle. Dette betyr at lærere skulle legge til rette for at studentene lærte å bruke sine erfaringer og kunnskaper for å få til en større forståelsesramme. For å få dette til ble forskjellige metoder brukt. Forelesningene på video ga inngang til det teoretiske grunnlaget. Webinarne hjalp til videre avklaring og forståelse, samt refleksjon og erfaringsutveksling. En annen måte for å øke kunnskap på var tilbakemelding på oppgavene. Lærere gav både skriftlig tilbakemelding på oppgavene men også på video. Studentene gav tilbakemelding på hvilken metode de foretrakk. Denne foretrukne metoden ble fulgt opp av læreren med utgangspunkt i at alle lærer på forskjellige måter. Studentene satte pris på konkrete tilbakemeldinger og at det ble tatt hensyn til deres lære-stil. Denne opplevelsen tjente som rollemodell i deres arbeid med brukere hvor fokus på mennesket med sine begrensinger og muligheter fikk større betydning. Lærere og IKT ansvarlig var også tilgjengelig for veiledning i forhold til bruk av nettbasert verktøy. Dette ble (for) lite brukt.

5.6. UTVIKLING OG GJENNOMFØRING AV EKSAMEN

Eksamensoppgaven skulle møte de samme kravene som i det samlingsbaserte programmet. Selv om det ikke var noe krav, for studentene å avlegge eksamen ble studentene oppfordret til å gjøre det. Eksamensoppgaven var kjent fra studiestart og bygde på arbeidsoppgavene. På det siste webinarret ble eksamen gjennomgått. Studentene hadde få spørsmål. Noen hadde ikke sett at oppgaven hadde vært tilgjengelig i Fronter helt fra starten. Ikke alle hadde bestemt ennå om de ville prøve. Vi ønsket å være like fleksible som i det samlingsbaserte programmet og ville åpne for eksamenspåmelding også etter at fristen var ute. Et flertall av studentene meldte seg til eksamen.

6. EVALUERING

Piloten er evaluert i flere former for å kunne ha et noenlunde sammenligningsgrunnlag med det samlingsbaserte programmet. Vi gjennomførte derfor underveisevalueringen på avslutning av hver samling. I tillegg hadde vi en sluttevaluering i form av en questback undersøkelse som ble sendt to måneder etter avslutningen av programmet.

Deltakerevaluering er en viktig del av kvalitets systemet ved høghskolen og har som mål å bruke deltakernes innspill til å kunne gi et godt og praksisnært utdanningstilbud. Evalueringen kan også gi verdifull informasjon om et slikt nett basert program er levedyktig i framtiden.

Prosjektgruppen evaluerte også etter hvert webinar. Dette bidro til at opplegget ble justert underveis. Ukeplanen ble også justert og endte med å være som en oppskrift for opplæringsprogrammet.

Studentene ble også bedt om muntlig tilbakemelding på slutten av webinarene. I tillegg skulle de fylle ut et elektronisk evalueringsskjema i Fronter etter hver samling (se vedlegg). På grunn av diverse årsaker ble dette lagt ut bare to ganger. Evalueringsskemaet er derfor tynnere enn ønsket.

I likhet med deltakere på det samlingsbaserte kurset, fikk alle tilsendt et evalueringsskjemaet to måneder etter avslutningen. De ble purret per e-post og telefon.

For å få fram lederens synspunkter på gjennomføring av piloten ble de kommunale ledere, som deltok i den utvide i arbeidsgruppen, intervjuet.

I dette kapitlet beskrives evalueringen av disse forskjellige deler av programmet og av deltakerne og ledere.

6.1. TEMA FOR EVALUERINGEN

Det ble brukt det samme evalueringsskjemaet, etter hver samling, som det ble brukt i det samlingsbaserte kurset. Bakgrunnen for dette er at en lettere kan se likheter og forskjeller mellom det samlingsbaserte og nettbaserte kurset. Denne underveis-evalueringen tok for seg hvordan deltakerne vurderte faglig innhold og forelesernes formidlingsevne. Det var spørsmål knyttet til det praktiske opplegget; både når det gjaldt informasjon og gjennomføring. Videre ble deltakerne bedt om å evaluere overføringsverdi og relevans for eget arbeid. De ble også bedt om å vurdere egen arbeidsinnsats – både på og mellom samlingene. Det var i tillegg et punkt som dreide seg om samlingen som helhet, og det var her også mulighet til å komme med forslag til forbedringer.

Det hadde vært avtalt at evalueringen skulle foregå elektronisk. Av diverse årsaker ble det elektroniske skjemaet ikke lagt ut som avtalt. Så selv om samme spørsmål ble brukt i det elektroniske skjemaet er evalueringsgrunnlaget tynnere enn ønsket.

6.2. HVA MENTE DELTAKERNE

6.2.1. TEKNISKE ASPEKTER

I alt startet 20 deltakerne på kurset, fordelt over fem kommuner. Alle påmeldte ble oppfordret til å kontakte IKT-rådgiveren før oppstart av kurset for å teste nett-tilgang og utstyr i henhold til studieplanen.

Dette tilbudet var fortløpende og kursdeltakeren ble oppfordret flere ganger til å benytte seg av det. Ikke alle gjorde dette, noe som førte til en del utfordringer både for student og lærer.

Tilgang til webinarne viste seg å bli den største utfordringen i denne piloten. Noen kursdeltakerne kunne ikke delta på webinarne fra arbeidsplassen sin på grunn av brannmuren på jobb som de ikke visste om før der og da. De måtte delta på neste webinarne fra hjemmet sitt eller biblioteket.

Noen deltakerne hadde riktig utstyr men var mindre kompetente i bruken av det. Dette betydde at det ble brukt forholdsvis mye tid på tekniske aspekter, heller enn innhold av kurset, i de første webinarne. Selv om vi hadde ønsket at alle

hadde kontaktet IKT ansvarlig eller lærere for å få hjelp, var de få som gjorde det. Av de studentene som fikk teknisk støtte var alle meget fornøyde: «Fikk all støtte vi trengte» og «Han var alltid der når vi trengte han».

På tredje webinaret var tidligere utfordringer for alle igjenværende deltakerne løst eller de tok kontakt i god tid i forkant. På dette webinaret deltok en deltaker på mobiltelefon mens hun var på heimevern-øvelse. Studenten understreket fleksibiliteten av nettbasert læring.

Selv om de fleste deltakerne var fornøyde, var det allikevel noen som strevde med teknikken: «Synes at denne måten å kjøre webinar på, med denne typen Skype er litt vanskelig. Jeg har en pc privat som ikke støtter dette. Jeg må derfor dra på jobb, og pc-ene der er gamle og mangler både kamera og skikkelig lyd. MEN det faglige innholdet, og diskusjonene synes jeg er veldig bra.»

Stort sett var deltakerne fornøyde med webinarene. Sluttevalueringen viser at 66% av deltakerne var godt og meget godt fornøyd. 66% mente også at Fronter fungerte (meget) godt som kommunikasjonsverktøy

6.2.2. WEBINARENE

Deltakerne var delt i sine meninger om webinarene. Dette skyldes delvis tekniske utfordringer som beskrevet. De som ikke opplevde tekniske utfordringer mente at mye tid gikk bort med nettopp disse tekniske aspekter. Når det er sagt, ble det opplevd som positivt å møtes gjennom webinarene, dele erfaringer og å høre hvordan andre hadde det i sin arbeidssituasjon. Dette gjaldt spesielt det siste webinaret hvor deltakerne la fram prosjektene sine. De mente også at det var bra å bli kjent med andre i samme fylket for mulig framtidig samarbeid. Evalueringen i etterkant av programmet viste at flertallet var 'godt fornøyd' med webinarene.

6.2.3. FAGLIGE INNHOLD

Innehold av opplæringsprogrammet ble sett på som nyttig og forståelsen for dette økte utover kurset. Her er noen kommentarer:

«Godt å få noen knagger å henge kunnskapen på».

«Vi har vel jobbet litt etter prinsippene vi lærer i Aktiv omsorg uten å vite det».

«Det faglige innholdet i studiet er veldig bra».

Deltakerne bekreftet nytteverdien av et praksisnært

opplæringsprogram, som gav anledning til å sette ord på og diskutere det arbeidet de utførte sammen med andre. Dette gjorde det enklere å formidle sine erfaringer og å argumentere for støtte for deres prosjekter på egen arbeidsplass. Pensum hjalp dem også til å tenke og handle mer strukturert og reflektert. En sa det slik: «Jeg synes pensum er kjempe spennende, det samme synes jeg om forelesningene».

6.2.4. VIDEOFORELESNINGER

Vi hadde vært spente på om videoene skulle bli sett av studentene, om innholdet skulle nå fram uten dialog og om kvaliteten var godt nok. Det viste seg at innsatsen for å lage gode videoforelesningene ble belønnet. En deltaker skrev: «Forelesninger på video var like bra som 'vanlige' forelesninger».

Vi var vant med store akademiske forskjeller blant deltakerne fra de samlingsbaserte programmet. I denne piloten var det i tillegg store forskjeller i IKT kunnskaper og ferdigheter. Derfor var tilgjengelighet og videre bruk av videoene også en mulig utfordring. Tilbakemeldinger fra deltakerne ble oppsummerende beskrevet slik:

«Har sett alle videoene, synes det var helt greit, fikk mange aha opplevelser. De var lett tilgjengelige, og det var fint, slapp selv å lete etter disse.»

6.2.5. GRUPPEARBEID

Deltakerne fortalte at gruppearbeid mellom webinarne var lærerikt og en viktig del av kurset. Arbeidskravene ift gruppearbeid og ekskursjonene ble sett på som inspirerende og bidro til større forståelse for den jobben de gjorde. Gruppearbeid bidro til bedre kjennskap til hverandres arbeidsplass som økte (tverrfaglig) samarbeid. I tillegg var det fordelaktig at man kunne dele erfaringer, frustrasjoner og jobbe sammen mot et felles mål. De beskrev å være (svært) fornøyd med innhold av webinarne og gruppearbeidet som de mente hadde stor overførings- og nytteverdi. 'Fikk vite mye om nærområdet som man tidligere ikke tok seg tid til å studere'. En annen deltaker forteller 'Er for det første veldig stolt over det vi har i kommunen, og enda tror jeg det er mye som man ikke vet om. Ang. oppgavene synes jeg de er spennende, utfordrende og setter mine tanker og følelser i høyspenn.'

6.2.6. KOMPETANSEHEVING

Kartleggingen i 2012 hadde avdekket at et flertall av kommunene ikke hadde kommet langt i utvikling av kunnskap og implementering av aktiv omsorg. Dette var årsaken til at opplæringsprogrammet ble utviklet. Kompetansesenteret Nord Troms har kompetanse styrking i helse- og omsorgstjenester som en sentral del av sine arbeidsoppgaver og bidro hele veien på en positiv måte til å legge til rette for å oppnå disse målene. Dette reflekterte seg i deltakerens læring.

Selv om deltakeren hadde ulike utdannings- og erfaringsbakgrunn var de fornøyde med nivået for undervisning i programmet. Deres tilbakemelding var at det var passende vanskelighetsgrad men at det krevde en innsats. Om det bidro til utvikling oppsummerer deltakere det slik: «Jeg greier allerede å tenke annerledes i det daglige arbeidet, etter å ha lest kompendiene», mens en annen sier «Ingen tvil om at det er nyttig for mitt arbeidssted!»

6.2.7. ARBEIDSBELASTNING

Studiepoeng sier noe om omfanget av et fag eller en studie. Opplæringsprogrammet gir 15 studiepoeng som samsvarer i tid med et kvart år heltidsstudier. Dette er en betydelig belastning for de som er i heltidsjobb i tillegg. Kursdeltakerne hadde ulike forventninger om arbeidsbelastning. Noen oppdaget at 'kurset' krevde mer enn å bare 'gå på kurs' men heller en aktiv deltakelse og implementering på arbeidsplassen. En deltaker savnet konkret avtale angående studiepermisjon i studietiden. En deltaker meldte at oppgaver krevde mye organisering som de ikke var klar over i forkant. Studentene meldte fra om at informasjonen om denne belastningen kunne vært bedre fra arbeidsgiveren.

Disse tilbakemeldinger ble tatt opp i arbeidsgruppen. Dette førte til at studenten fikk studiepermisjon tilsvarende 15 studiepoeng. Halvparten av deltakerne syntes informasjonen fra egen kommune hadde vært god:

«Har ingenting annet å kommentere på dette annet enn at for meg var det veldig bra. Der jeg mener det har vært mangelfull info fra kommunen og til arbeidssted».

6.2.8. VEILEDERE

Veiledere hadde en rolle som tilretteleggere for studenter. Dette betydde at de skulle veilede studenter til å øke sin kompetanse for implementering av aktiv omsorg på sine arbeidsplasser. I tillegg til denne vanlige veileder rollen ønsket veiledere også å

være tilgjengelig for tekniske utfordringer for å forebygge frustrasjon og engstelse i en travel hverdag. Det var forventet at studentene kunne oppleve flere utfordringer enn med det samlingsbaserte programmet på grunn av teknikk eller på grunn av manglende direkte kontakt. Selv om det var noe telefonisk kontakt mellom veiledere og studenter, utover de planlagte kontaktpunkter, viste det seg å være lite behov for ekstra støtte.

Det store flertallet var «godt fornøyd» med veiledere og veiledning som ble gitt, både gjennom kurset og ift eksamen. Noen uttalelser: «Har fått fort svar på det som jeg lurte på». «Kontaktet veileder litt, men ikke mye. Fikk hjelp». 'FANTASTISK! Dere er utrolig tilgjengelige og mottakelige. Setter veldig stor pris på det Godt jobba!», «Helt upåklagelig».

Både studenter og prosjektgruppen mente at en viktig faktor var en godt gjennomtenkt planlegging av programmet, samt en tydelig beskrivelse i ukeplanen. Gjennomgåelse av forventninger og krav på hvert webinar gav også tydelighet. Dette skapte forutsigbarhet og dermed trygghet. Konkrete tilbakemeldinger på arbeidskravene var enda en bekreftelse på forventningene. I tillegg gav det ro for studentene å vite at de kunne kontakte veiledere ved behov. Jevn kontakt og anerkjennelse virket å være viktigere enn avstand.

6.2.9. EKSAMEN

Studentene ble oppfordret til å ta eksamen. Forutsetningen var at arbeidskravene ble levert og godkjent. De som ikke ønsket å ta eksamen kunne få kursbevis når kravene om arbeidsoppgavene var møtt. Rundt oppstart og i løpet av opplæringsprogrammet var det 3 som trakk seg. 12 av den resterende studentgruppen på 17 fikk kursbevis. 10 studenter avla eksamen og mottok karakterutskrift. Grunnen til at 5 studenter ikke fikk kursbevis var manglende innlevering av oppgaver underveis. Eksamensresultatene var lik det samlingsbaserte opplæringsprogram. Dette betyr at et godt gjennomtenkt og utført nettbasert opplæringsprogram fungerer like godt som et samlingsbasert opplæringsprogram. Vi mener at jevnlig kontakt, et forutsigbart program og tydelige oppgaver, samt tilgjengelighet av veiledere har spilt en rolle.

6.3. TILBAKEMELDING FRA DE KOMMUNALE LEDERNE

Høgskolens prosjektgruppe gjennomførte et fokusintervju med de kommunale lederne for å få innblikk i om deres forventningene om kompetanseøkning hos sine ansatte ved bruk fleksibel nettbasert opplæring var møtt.

Prosjektgruppen utviklet en intervjuguide som arbeidsgruppen hadde fått tilsend i forkant. Intervju foregikk på Skype.

Vi baserte temaene i denne guiden på bestillingen før oppstart fra kommunene i Nord Troms, som representert i arbeidsgruppen. Vi hadde et håp om at jevnlig kontakt og dermed god arbeidsatmosfære gjennom pilot perioden skulle bidra til at svarene var kritiske og konstruktive. Disse svarene, i tillegg til studentenes evaluering, kunne bidra til å utvikle og forbedre vårt opplegg.

Vi spurte hvordan kommunen hadde tilrettelagt for at kursdeltakerne kunne mestre å delta og fullføre programmet? Kommunene ga tilbakemelding om at deres behov for kompetanseøkning hadde blitt møtt. De mente også at opplæringsprogrammet hadde møtt deres forventninger, både ift kompetanseøkning og anvendelighet av programmet.

Vi spurte etter ressurser for å kunne gjennomføre dette opplæringsprogrammet. Deltakerne fikk innvilget permisjon (8 studiedager for de 8 kursdager pluss 3 eksamensdager). På tross av disse fridager var skift-jobbing en utfordring for gruppearbeid. Noen studenter fikk tilrettelagt arbeidsdager for å jobbe med de opplysningene de trengte, som f.eks. kartlegging av en pasient. En avdelingsleder brukte tid på å veilede en av sine ansatte men opplevde at de ansatte var like selvstendig som ellers og ba om hjelp når dette trengtes. En avdelingsleder hadde daglig kontakt med deltakeren siden hun jobbet i avdelingen. Hun viste interesse men pekte også på selvstendigheten av disse deltakerne. En leder brukte resultatene av kurset og implementerte det i tiltaks- og ukeplanene sammen med deltakerne. Dette førte til at de tok iPad, musikk og sang i bruk.

Vi spurte om ledelsen kunne si noe om utstyr og tekniske aspekter. Lederne var klar over oppståtte utfordringer og visste at flere deltakeren måtte bruke eget utstyr etter ha oppdaget at nettet på jobb var sikret. De mente det var enklere å møte hos hverandre hjemme. Nettet var hakket noen ganger. De var fornøyd med at deltakerne hadde funnet løsninger selv.

Vi spurte deretter om samarbeid mellom partene. De fortalte at det ikke har vært noe kontakt mellom kommune på grunn av manglende ressurser. Kommunene mener at en økt samarbeid kunne være aktuell for å holde fokus på aktiv omsorg men ser også at det kan være vanskelig å gjennomføre i praksis. Samarbeidet mellom studiesenteret og kommunene var 'helt greit', 'ingenting å klage på'. Samarbeidet mellom studiesenteret og høgsolen opplevdes som 'veldig greit' og 'enkelt å ta kontakt'. Tilbakemeldinger fra kommunene om samarbeid mellom kommunene og høgsolen var positive. Det ble opplevd at ansatte ved høgsolen var lett tilgjengelig, samarbeidsvillig og fleksibel. Det ble satt stor pris på at oppgavene ble tilpasset den enkeltes behov. En kommune var i et omorganiseringsprosess med en del uro. I tillegg hadde de ikke aktiv omsorg som satsingsområde og dermed ble dette området ikke prioritert. Denne kommunen hadde stor deltaker frafall. Det ble gitt tilbakemelding om at det var altså andre årsaker enn samarbeid som var årsaken til frafallet.

Før oppstart diskuterte vi en del om det var nødvendig med en fysisk samling. Arbeidsgruppen mente det har ikke vært nødvendig med fysisk oppmøte i det hele tatt takket være webinarne. Webinarne ble opplevd som nødvendig for progresjonen og å holde tråden. Deltakeren møtte hverandre dessuten i gruppene som var nyttig, både for læring, utveksling og motivasjon. Det var enighet om at utforderinger som brannmuren burde vært avklart i forkant. Dette kan gjøres mer formelt sånn at deltakerne og kommunene forplikter seg til å ta ansvar for dette selv.

Vi spurte om lederen og deltakerne var fornøyde med resultatene. Lederne fortalte at deltakerne stortrivdes og ønsket gjerne mer. Det opplevdes en smitteeffekt blant ansatte. Flere ønsket å delta men måtte melde avbud av diverse grunner. Det ble opplevd at dette kurset er tilgjengelig for alle MEN største hindringen er arbeidsgiveren og tilrettelegging: 'E-læringskurset når dem som har lyst på utdanning, det er ikke noe forskjell på det'. En fordel med nettbasert læring var at 'Dette kurset har vært bra for de som ikke vil reise bort'. Uansett mener en leder at ansatte trenger litt 'dytting' som del av kompetanseløftet. En annen leder mener at ledere skal oppmuntre men ikke tvinge. De foreslo også at arbeidstakeren skulle betale for kurset mens arbeidsgiveren kunne tilbakebetale kurset etterpå: 'ellers blir det for lettvin'. Ledere mente også at deres interesse var viktig for resultatene: de må vite hva kurset er for å kunne selge det. En nærhet til deltakerne ble opplevd som viktig selv om deltakerne er voksne.

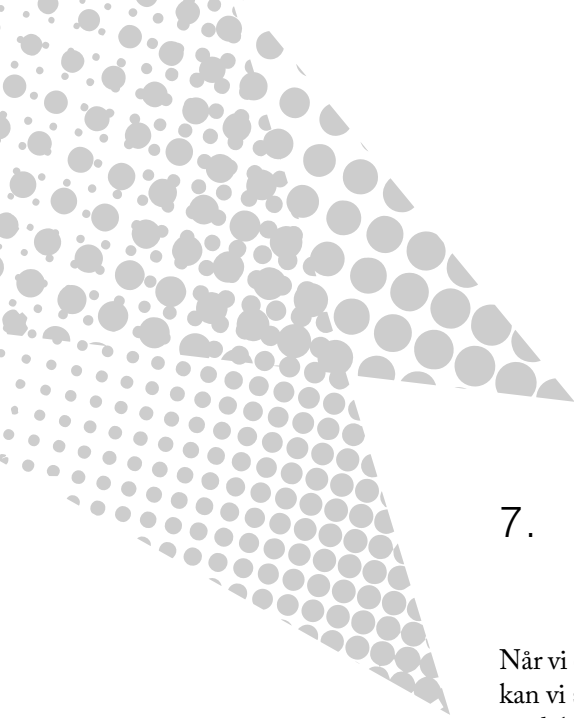
På grunn av disse erfaringene spurte vi om arbeidsgruppen

hadde noen tanker om videreføring av kurset. De mente at det var viktig å opprettholde motivasjon for å fortsette å tenke og å jobbe etter aktiv omsorg prinsipper. De foreslo også at tekniske aspekter kan avklares før møtene ved for eksempel en obligatorisk samling før studiestart til opplæring. Lederne mente at arbeidsmengden burde informere bedre om før oppstart. Ellers 'ingenting å klage på'; 'studentene har lært kjempemasse' 'dette kan absolutt anbefales'.

Vi opplevde denne samtalen som positiv og var fornøyde med tilbakemeldinger. Flere momenter som ble nevnt hadde studentene meldt fra om allerede. Tilbakemeldinger gir inntrykk av at tilretteleggingen av et nettbasert program i forkant er viktigere enn ved et samlingsbasert program: det handler om utstyr og avklaring av tidsrammer.

Tekniske aspekter er en viktig faktor i nettbasert læring og har blitt diskutert før. Vi er enige i arbeidsgruppen sin observasjon at disse utfordringer er såpass viktige at en testing av utstyr og tilgjengelighet skal være en obligatorisk del av et nettbasert opplæringsprogram. Motivasjon for nettbasert læring skiller seg lite fra annen opplæring; fravær av reising og økt fleksibilitet er fordelene som arbeidsgruppen bekrefter. Samarbeid mellom studiested, studenter og arbeidsgiver er like viktig for å få til et godt resultat for et opplæringsprogram, uansett om det er nettbasert eller ikke. Vi mener at tilbakemeldinger fra dette intervjuet bekrefter våre erfaringer som pedagoger, erfaringer med det samlingsbaserte kurs og de erfaringene og tilbakemeldinger vi fikk fra studentene.

7. VEIEN VIDERE

Når vi oppsummerer utviklingen av dette opplærings-programmet kan vi se tilbake på en krevende men lærerik prosess. Det har vært en del utfordringer, men gleden av å kunne dele erfaringer fra det samlingsbaserte programmet og utvide tilbudet i et nettbasert opplæringsprogram har vært stor.

7.1. UTFORDRINGER

En av utfordringene var rekruttering. Denne foregikk gjennom lederne i arbeidsgruppen. Lederne hadde forskjellig stil og mål i rekrutteringen. Noen var opptatt av generell kompetanseheving blant ansatte, andre var opptatt av ønskene fra ansatte. Dette kan være en faktor i forhold til motivasjon. Lederen fra en kommune var ikke med i arbeidsgruppen. Om dette kan forklare frafall fra denne kommunen er uvisst. Generelt kan det sies at en forankring i ledelsen er en positiv faktor.

Sammenlignet med samlingsbaserte program var frafall mye større. Når det sammenlignes med andre nettbaserte program er frafallet like stort (Creelman & Reneland-Forsman 2013).

Vårt ønske om å nå flere menn ble ikke møtt. Vår tanke om at menn kanskje er mer interessert i fleksible nettbaserte løsninger vises ikke være riktig når det gjelder dette kurset.

Kursdeltakeren og deres ledere ønsket bedre informasjon i forkant. Selv om dette programmet er tilrettelagt for fleksibel læring skal det en innsats til for å møte kravet til en 15 studiepoeng program på høgsolenivå. Noen deltakere oppdaget at dette ikke er et kurs man kan klare 'på si'. Den typiske nettstudenten er en voksen person som kombinerer jobb med studier og familie. Studenten har et travelt liv og ønsker effektive og fleksible løsninger å studere på. Denne fleksibiliteten kan være en løsning

men også en utfordring. Studentene trenger derfor god informasjon i forkant samt et gjennomtenkt program for å nå læringsutbyttene.

Piloten har krevd en del planlegging og forberedelser, herunder lage gode videoforelesninger som er enkelt tilgjengelig. Noen forelesere følte seg ikke fortrolig med denne formen og brukte forholdsvis mye tid på å lage en video som de mente var bra nok. Når det viser seg at opplegget fungerer kan det tenkes at neste runde krever mindre ressurser ift forberedelser, samt at forelesere er mer fortrolig med denne metoden for undervisning.

Relativt mye tid gikk med utfordringer relatert til tekniske detaljer og grunnleggende IT kunnskaper. På tross av oppfordring til testing, både før og under kurset, benyttet deltakerne seg lite av dette tilbudet. Dette forårsaket frustrasjon for de som hadde utstyr og kunnskapene på plass. Det kan tenkes at en forpliktet testmoment skal til før man kan garantere plass på et nettkurs.

Prosjektgruppen opplevde at kunnskap de ansatte hadde tilegnet seg fra det samlingsbaserte programmet, ble forventet anvendt automatisk, noe Grepperud kaller for en enkel og lineær oppfatning av forholdet mellom hodet og handling (Grepperud 2008). Med dette mener han at mange arbeidsgivere tror at når ansatte tilegner seg kunnskap, de anvender denne kunnskapen automatisk. Grepperud mener at bedriftene skal ansvarlig gjøres og trekkes inn mer aktivt dersom man tar praksisforbedring eller –utvikling på alvor. På tross av gode tilbakemeldinger på samlingsbaserte kurs og satsing på nett basert læring er det derfor et stort og nødvendig forbedringspotensial når det gjelder forankring og støtte fra ledelsen. Når det utvikles nye arbeidsformer som dessuten er satsingsområde, er det viktig at ansatte opplever støtte fra ledelsen. Tydeligere ansvarslinjer, avklaring på arbeidsoppgaver og tidsbruk er momenter som kan forbedres.

7.2. SUKSESSFaktorER

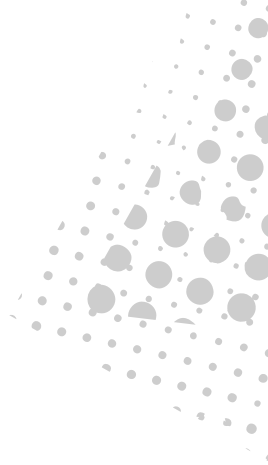
Arbeidsgruppen har trives med samarbeid og utvikling av dette nettbaserte opplæringsprogrammet. Godt kjennskap til innhold og organisering av de samlingsbaserte kursene, samt erfaring på tilrettelegging ift. forvaltning og organisering har bidratt til at samme resultatene som på de samlingsbaserte kursene ble nådd. Dette gjelder resultatene på arbeidskravene og eksamen men også økt kunnskap og implementering av aktiv omsorg tanken i praksis.

Kursdeltakerne gav tilbakemelding på at de hadde lært mye som var anvendelig i arbeidsdagene deres og hjalp dem å sette ord på det de jobbet med. Denne strukturerte tilnærmingen ga dem et løft og gjorde en krevende hverdag mer interessant, både for dem, pasienter/brukere og pårørende. Disse tilbakemeldinger samsvarer med opplevelser fra de samlingsbaserte kursene.

Denne piloten ble kjørt i et fylke hvor det var flere deltakerne per kommune. Dette gjorde det forholdsvis enkelt å danne grupper og å dra på ekskursjoner sammen. Vår forventning om at det skulle kreve mer av deltakerne, viste seg å være feil. Det strukturerte opplegget og tydelige krav gav deltakerne frihet innenfor trygge rammer. Denne friheten bidro til stor entusiasme og motivasjon. Skulle et slikt kurs tilbys over hele landet må det vurderes om flere fra en kommune skal delta for å sikre dette gruppearbeid på en praktisk og gjennomførbar måte.

Evalueringene gjenspeiler svarene fra samlingsbaserte kurs. Selv om utvalget er liten kan det gis inntrykk av at læringsutbytte av et nettbasert kurs er like stor som samlingsbaserte kurs. Høye skåringer på videoforelesninger og webinarer, samt muntlige tilbakemeldinger, kan tolkes som om disse metodene er like gode/like viktige for læring så lenge kvaliteten er godt nok. Nærheten til studenter, som også ledere i arbeidsgruppen nevnte, er viktig men kan imøtekommes med brukte nettbaserte løsninger. Det kan tenkes at tilgjengelighet, heller enn nærhet, er viktigst.

Kort tid etter at piloten var ferdig kom *Fleksibel Utdanning Norge med veilederen Kvalitet i nettundervisning (2017)*. Den er ment for 'de som utvikler fleksible studietilbud, og for dem som underviser og veileder på nett'. Det var en glede å lese at piloten nettkurset hadde tatt hensyn til de momentene som ble anbefalt.

8 KONKLUSJON

Nettbasert læring er satsingsområde ved flere høyskoler. Selv om denne piloten var bygd på et utprøvd læringsprogram krevdes det grundig planlegging, gjennomtenkte valg og helhetlig tilrettelegging. På tross av dette var frafallet stort, men sammenlignet med andre nettbaserte tilbud var frafallet ikke større. Dette understreker god informasjon i forkant samt et krav til deltakernes kompetanse på IKT områdene. Selv om mange tror at yngre studenter har stor IT kompetanse er det ikke gitt at det er tilfellet.

Som i alle andre utdanningene skal et kurstilbud forankres i ledelsen som er klar over kravene et slikt tilbud stiller. Nettbasert opplæring bruker andre metoder men krever like my gjennomtenkt pedagogikk og innsats fra både studenter og lærere.

Piloten bygget på et godt gjennomtenkt opplæringsprogram som var kjent for lærerne. Prosjektet ble kjørt som pilot for å se om gjennomføring og resultatene av opplæringsprogrammet ved nettbasert læring er annerledes enn ved fysisk oppmøte. Endelig mål var å øke kompetansen hos ansatte i deltakende kommunene og økt trivsel blant ansatte, pårørende og brukere. Vurdering av resultatene kan bidra til avgjørelsen om opplæringsprogrammet kan tilbys som etterutdanningskurs ved høyskolen på lik linje med andre etterutdanningskurs. Denne piloten har forhåpentligvis bidratt til nettopp det.

LITTERATUR

- Avlund, K., Lund, R., Holsten, B.E. & Due, P. (2004). Social determinant of onset disability in aging. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 38(1):85-99.
- Baklien, B. & Carlsen, Y (2000). Helse og kultur; prosessevaluering av en nasjonal satsing på kultur som helsefremmende virkemiddel. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Creelman, A. & Reneland-Forsman, L. (2013). Completion Rates – A False Trail to Measuring Course Quality? Let's Call in the heroes Instead. *European Journal of Open, Distance and e-Learning*–Vol.16/No.2.
- Danielsen, Å. & Grepperud, G. (2013). Det er for seint å snyte seg når nesa er borte - Om betydningen av å utvikle lokale kompetanseutviklingstrategier i distriktssamfunn. *Dagsavisen Nordlys*, s. 3. <http://hdl.handle.net/10037/5676>
- Disch, P. G. & Lorentzen G. (2012). Aktiv omsorg –prioritering, kompetanse og kompetansebehov. Senter for omsorgsforskning Sør, Rapport 6/2012
- Disch, P.G. (2015). Kunnskapsutvikling for Aktiv Omsorg. *Tidsskrift for omsorgsforskning* 1, nr 2 s. 162-166.
- Disch, P.G. & Eide Johansen, I. (2016). Kompetansehevende tiltak i tjenesten for personer med utviklingshemming. Evaluering av et e-læringsprogram. Senter for omsorgsforskning nr 7.
- Disch, Per G og Vetvik, E (2009) Framtidas omsorgsbilde – slik det ser ut på tegnebrettet, Senter for Omsorgsforskning Sør rapport 1/2009

Fleksibel utdanning Norge (2017). Kvalitet i nettundervisning – en veileder. Papermill, 1.utgave. Hentes fra www.fleksibelutdanning.no

Grepperud, G. (red). 'For folk flest- fleksibel utdanning i praksis'. Oslo: Gyldendal.

Larsen, B.I. (2014). HelseOmsorg 21. Et kunnskapssystem for bedre folkehelse. Nasjonal Forsknings- og innovasjonsstrategi for helse- og omsorg. Helse- og Omsorgsdepartementet.

Guribye, E (2016) Mot 'Kommune 3.0'? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal. Agderforskning, FoU-rapport nr. 3/2016

Lampinen, P., Heikkinen, R.L., Kaupinen, M. & Heikkinen, E (2006). Activity as a predictor for mental health being among older adults. *Aging & Mental Health*, 10(5):454-466.

Lorentzen, G. (2017). Suksesser og snubletråder. Oppsummering av opplæringsprogrammet Aktiv Omsorg. Senter for Omsorgsforskning rapportserie nr1/2017.

Meld. St. 13 (2011-2012). Utdanning for velferd.

Meld. St. 26 (2014-2015). Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet.

Meld. St. 29 (2012 – 2013) Morgendagens omsorg.

Meld. St. 34 (2012 – 2013) Folkehelsemeldingen – God helse – Felles ansvar.

NOU 2011:11. Innovasjon i omsorg.

Stalsberg Mydland, T. (2004). «Det lille ekstra»: brukererfaringer fra Kristiansand kommunes prosjekt Fritid med bistand: en alternativ metode til bruk av tradisjonelle støttekontakter Prosjektrapport (Agderforskning: trykt utg.) nr 20/2004.

St.Meld 8 (1973-1974) Kulturell skulesekk for framtida.

St.Meld 10 (2011-2012) Kultur, inkludering, deltaking.

St.Meld 20 (2006-2007) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller.

St.meld. 25 (2005-2006). Mestring, muligheter og mening – Framtidas omsorgsutfordringer.

St.meld. nr. 48 (2002 – 2003) Kulturpolitikk fram mot 2014.

St. Meld. 67 (1986-87) Ansvar for tiltak og tjenester for psykisk utviklingshemmede.

Studieplan Aktiv Omsorg (2016). <https://www.usn.no/studier/finn-studier/helse-og-sosialfag/aktiv-omsorg/>

Vik, K. (2012). Aktivitet og deltakelse for eldre – et middel for å nå helsepolitiske mål om aktiv aldring. *Ergoterapeuten*, 55(1):23-27.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Studieplan

Vedlegg 2: Ukeplan for nettbasert opplæringsprogram

Vedlegg 3: Evalueringsskjema

Studieplan

Aktiv omsorg

15 studiepoeng

Godkjent av dekan ved HiT, Fakultet for helse- og sosialfag, oktober 2015

1. Innledning

1.1 Bakgrunn, behov og formål

Det offentlige står overfor store utfordringer i årene som kommer i den kommunale helse- og omsorgssektoren. Det er en sterk vekst i yngre brukere med nedsatt funksjonsevne og omfattende helsemessige og sosiale problemer. Denne tendensen omfatter både barn, unge og voksne. I tillegg er antall eldre stadig økende, og har andre behov enn tidligere generasjoner. Det er mangel på fagpersonell på området. Omsorgsutfordringene kan heller ikke overlates til helse- og omsorgstjenestene aleine, men må løses med grunnlag i et offentlig ansvar som involverer de fleste samfunnssektorer. Det er også nødvendig å støtte og utvikle det frivillige engasjementet fra familie og lokalsamfunn, organisasjoner og virksomheter.

I et helhetlig tilbud til brukere må det legges vekt på aktiv omsorg; kultur, aktivitet og trivsel som sentrale og grunnleggende element. Dette innbefatter både det tradisjonelle kunst- og kulturområdet som litteratur, musikk, billedkunst, dans, teater m.v., og dagliglivets aktiviteter som foreningsvirksomhet, fysisk aktivitet, friluftsliv og amatøraktiviteter. Vi snakker her både om å yte og å nyte kunst og kultur. Tilbudene må være forskjellige, av høy kvalitet og tilgjengelig for brukerne.

For å imøtekomme disse behovene, er det nødvendig med en mer utvidet kompetanse enn det som tradisjonelt finnes innafør helse- og omsorgsfeltet. På den ene siden må det inn andre yrkesgrupper som eksempelvis kulturarbeidere og kunstnere. På den andre siden må helse- og omsorgsarbeidere få utvidet kompetanse med forståelse for kulturens plass, evnen til å benytte det i eget arbeid, og samarbeide med andre yrkesgrupper til beste for brukerne. Dette krever kunnskap om kulturens betydning, hva slags kulturelle ytringsformer som er aktuelle, og hvordan man med enkle hjelpemidler kan benytte seg av det en kan kalle hverdagskulturen.

I studiet legges det vekt på at deltakerne lærer å identifisere og legge til rette for at mennesker blir i stand til å benytte sine iboende ressurser, ressurser i sosiale nettverk og i lokalsamfunn med utgangspunkt i den enkeltes identitet og kulturelle bakgrunn. Dette innebærer en innfallsvinkel der en ser mennesker som kompetente og deltakende aktører. Det innebærer også at deltakerne får kompetanse i kartlegging av den enkeltes interesser og funksjonsnivå i et målretta miljøarbeid med bruk av kultur og aktiviteter. Aktiv omsorg dreier seg om at den enkelte skal få en meningsfull hverdag.

Tverrfaglig samarbeid vektlegges – både i undervisninga og ved at studentene har ulike yrkesbakgrunn. Deltakerne skal lære å tilrettelegge samarbeid med frivillige organisasjoner, enkeltpersoner, pårørende og andre aktører i lokalsamfunnet, slik at den enkelte bruker får en meningsfylt hverdag med individuelt tilpassede aktiviteter.

Aksjonslæring som strategi skal være en viktig del av studiet. Gjennom aksjonslæring skal studentene lære å tilrettelegge for systematisk refleksjon over daglige erfaringer for å skape forbedringer av praksis. Kjernen er å drøfte og tenke gjennom de ulike forhold vi sammen erfarer. Gjennom aksjonslæring kan deltakerne bli oppmerksomme på og nyttiggjøre seg av den kunnskapen som allerede er tilstede i egen kultur. Utfordringene i hverdagen er med på å skape læring. Gjennom støtte fra kollegaer skjer det en lærings- og refleksjonsprosess. Aksjonslæring er basert på at en arbeider systematisk innafør et fellesskap.

Formålet med studiet er at studentene tilegner seg kunnskap om aktiv omsorg for å få økt forståelse for ulike sider ved samspillet mellom kultur, aktiviteter trivsel og helse. Kursdeltakerne skal få kjennskap til samfunnsmessige, politiske og sosiale strukturer som har betydning i det helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbeidet.

Videre skal studentene tilegne seg praktiske ferdigheter i målretta miljøarbeid slik at de kan benytte det i eget arbeid, og kunne dokumentere konsekvenser for brukere.

Studiet vil på den måten bidra inn mot de satsningsområder som er beskrevet som viktige områder for utvikling av kunnskap innen aktiv omsorg, jf.

- St.meld. nr. 48 (2002-2003) "Kulturpolitikk fram mot 2014"
- St.meld. nr. 25 (2005-2006) "Mestring, muligheter og mening – Framtidens omsorgsutfordringer"
- St.meld. nr. 20 (2006-2007) "Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller"
- St.meld. nr. 47 (2008-2009) "Samhandlingsreformen"
- NOU 2011-11 "Innovasjon i omsorg"
- St.meld. nr. 10 (2011-2012) "Kultur, inkludering og deltaking"
- Prop. 90 L (2010-2011) "Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)"

Denne studieplanen bygger i tillegg på følgende dokumenter:

- Lov om universitet og høyskoler nr. 15 av 1. april 2005
- St.meld.nr. 27 (2000-2001) «Gjør din plikt – krev din rett» - kvalitetsreformen av høyere utdanning
- Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning

1.2 Hva kvalifiserer studiet til

Studiet skal gi kompetanse i aktiv omsorg som kan anvendes inn mot ulike brukergrupper i den kommunale helse- og omsorgssektoren i et bredt samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet.

1.3 Målgruppe

Målgruppa for opplæringsprogrammet er ansatte og ledere i helse- og omsorgssektoren. Det er også åpent for deltakere som er viktige for å styrke tilbudet om aktiv omsorg; frivillige organisasjoner, kultursektor og andre institusjoner i lokalmiljøet.

1.4 Opptakskrav

Opptakskrav er generell studiekompetanse eller realkompetanse. Studiet kan også tas for de uten slik kompetanse. De vil da få et kursbevis etter endt utdanning. Det kreves tilgang til og kunnskap om nettbaserte løsninger for dette kurset.

1.5 Eksamen og kursbevis

Kravet for å ta eksamen med tilhørende studiepoeng er at studenten har dokumentert studiekompetanse eller er realkompetansevurdert for studiekompetanse. Videre må alle arbeidskravene i studiet være gjennomført.

Deltakere som ønsker realkompetansevurdering kan be om slik vurdering i løpet av første samling dersom de ikke har fått det før oppstart. Denne vurderinga gjennomføres av Høgskolen i Telemark.

For deltakere uten studiekompetanse eller som ikke ønsker å ta eksamen, utstedes kursbevis. Kravet for å få kursbevis er at alle arbeidskravene er gjennomført.

2. *Organisering og innhold*

Opplæringsprogrammet består av fem webinarer. I disse webinarene gis det tilbakemelding på leverte oppgavene, det diskuteres ulike temaer og erfaringer og arbeidet for neste tema blir gjennomgått. I tillegg forventes det at studenter jobber i grupper med de ulike temaer mellom webinarene. Dette gruppearbeidet består av et besøk til tiltakene relatert til de temaene ifølge oversikten og tjener som praktiske eksempler på dette tema. Studentene skriver en kort oppsummering som deles med andre i Fronter. Videre skal studentene levere individuelle arbeidsoppgaver innen en bestemt frist som er beskrevet i kursoversikten. Til slutt skal studentene legge fram prosjektene sine på siste webinar, slik at de deler sine ervervede erfaringer og kunnskaper.

2.1 *Emne 1: Aktiv omsorg og studiestart*

Mål:

Hensikten med emnet er at deltakeren tilegner seg en forståelse av begrepet aktiv omsorg, og får kjennskap til eksempler på bruk av aktiv omsorg.

Innhold:

- Studieintroduksjon og utvikling av studiekompetanse, herunder litteratursøk, oppgaveskriving og anvendelse av informasjonsteknologi
- Nasjonale føringer for omsorgspolitik og kulturpolitikk
- Aktiv omsorg i behandling, forebygging, rehabilitering og helsefremmende arbeid
- Begrepene kultur, helse og livskvalitet
- Presentasjon av idebanken og idebankens kategorier; grønn omsorg, fysisk aktivitet, sosiale og kulturelle aktiviteter, velvære, mat og måltider.

Kunnskap:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Ha kjennskap til nasjonale føringer i omsorgs- og kulturpolitikken
- Ha kunnskap om begrepene aktiv omsorg, kultur, helse og livskvalitet
- Ha god kjennskap til innholdet i idebanken

Ferdigheter:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne anvende kunnskap om bruk av kultur og aktiviteter innafor behandling, forebygging, rehabilitering og helsefremmende arbeid

Generell kompetanse:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne anvende kunnskaper og ferdigheter i aktiv omsorg
- Kunne bidra til nytenkning om sammenhenger mellom kultur, helse og livskvalitet

2.2 Emne 2: Målretta miljøarbeid med bruk av aktiv omsorg

Mål:

Hensikten med emnet er at deltakeren tilegner seg kunnskaper om hvordan aktiv omsorg kan gjennomføres i praksis.

Innhold:

- Målretta miljøarbeid i aktiv omsorg
- Kartleggingsmetoder
- Ressurskartlegging av brukere, på egen arbeidsplass og i lokalsamfunn
- Sykdom og helse i et kulturelt perspektiv

Kunnskap:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Ha kunnskap om målretta miljøarbeid og relevante kartleggingsmetoder i aktiv omsorg
- Kjenne til kartleggingsmetoder knytta til den enkelte bruker
- Ha kunnskap om sykdom og helse ut fra et kulturelt perspektiv

Ferdigheter:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne arbeide sjølstendig med aktiv omsorg i et målretta miljøarbeid på egen arbeidsplass
- Kunne anvende kartleggingsmetoder
- Kunne vise kultursensitivitet i møte med andre mennesker

Generell kompetanse:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne anvende kunnskaper og ferdigheter i målretta miljøarbeid med bruk av aktiv omsorg

2.3 Emne 3: Nettverk og frivillighet

Mål:

Deltakeren skal kunne identifisere og mobilisere ressurser i nettverk, institusjoner, frivillige og organisasjoner.

Innhold:

- Nettverk
- Frivillig arbeid og frivillige lag og organisasjoner
- Kultur og identitet

Kunnskap:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Ha kunnskap om betydninga av nettverk
- Ha kunnskap om hvordan frivillige, lag og organisasjoner kan arbeide med aktiv omsorg

Ferdigheter:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Ha forståelse for og kunnskap om frivilliges innsats, og kunne gjøre bruk av den som et supplement til det offentlige

Generell kompetanse:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Være i stand til å identifisere, kartlegge og mobilisere ressurser og handlingsmuligheter i enkeltmennesket, dets sosiale nettverk, organisasjoner og lokalsamfunn

2.4 Emne 4: Samarbeid på tvers

Mål:

Deltakeren skal ha kunnskaper og ferdigheter i å samarbeide med ulike aktører ved hjelp av kultur og aktiviteter, og kunne formidle erfaringer fra eget prosjekt

Innhold:

- Brukermedvirkning og empowerment
- Rammer for tverrfaglig samarbeid
- Muligheter og begrensninger i samarbeidet mellom det offentlige og den frivillige sektor
- Planlegging av kulturaktiviteter i samarbeid med andre aktører
- Deltakerne legger fram sine prosjekt

Kunnskap:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Ha kunnskap i brukermedvirkning og empowerment
- Ha innsikt i hvilke samfunnsmessige rammer som styrer samarbeidet i kultur- og helsesammenheng
- Ha kjennskap til ulike behandlingsmetoder og kulturtiltak i forebyggende arbeid

Ferdigheter:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne planlegge, utføre og evaluere samarbeid om aktiv omsorg med utgangspunkt i brukerens ønsker og behov

- Kunne legge til rette for bruk av kultur og aktiviteter med utgangspunkt i brukermedvirkning og i samarbeid med andre aktører
- Kunne formidle eget prosjekt

Generell kompetanse:

Etter avsluttet emne skal deltakeren:

- Kunne samhandle med ulike aktører med brukeren i sentrum, og formidle erfaringer fra eget prosjekt

3. *Arbeids- lærings- og vurderingsformer*

3.1 *Arbeidsformer*

Praktisering av aksjonslæring innebærer at opplæringsprogrammet tar aktivt i bruk de erfaringer deltakerne har fra sitt daglige virke. Deltakerne oppfordres til å ta i bruk sine praktiske erfaringer fra de ulike virksomheter, og opplæringsprogrammet skal bidra til å sette disse erfaringer inn i en videre kunnskapsramme. Aksjonslæring forutsetter aktiv deltakelse. For å sikre dette vil det bli utviklet arbeidsoppgaver til utvalgte temaer som deltakerne skal arbeide med i og mellom webinarne. Læringsmaterialet og egne erfaringer skal være de kilder deltakerne benytter for å løse arbeidsoppgavene.

Deltakerne skal arbeide med arbeidsoppgaver mellom webinarne. De oppfordres til å jobbe i gruppe, enten ved at de fysisk møtes, eller ved at de samarbeider via nett. Deltakerne vil få tilbakemelding på de arbeidsoppgavene de leverer inn.

Skype og læringsplattformen Fronter vil være verktøyene både for informasjon til og fra deltakerne, læringsmateriell, veiledning og innlevering av oppgaver.

3.2 *Vurderingsform*

Et sentralt element i aksjonslæring som arbeidsform, er at deltakerne skal arbeide med arbeidsoppgaver i og mellom webinarne. Når deltakerne arbeider med de ulike arbeidsoppgavene mellom webinarne, arbeider de samtidig med å ta deler av eksamen.

Eksamen består i å ta utgangspunkt i tidligere gjennomførte arbeidsoppgaver. Det innebærer å kartlegge, planlegge, gjennomføre og evaluere et eget utviklingsarbeid, samt gi faglige begrunnelser og vurderinger. Arbeidet skal gjøres ved den virksomheten de til daglig arbeider, og med aksjonslæring som strategi. Besvarelsen er individuell og skal være på 5000 ord pluss/minus 10 %. Besvarelsen leveres i Fronter seinest 3 uker etter siste samling.

3.3 *Følgende graderte bokstavkarakterskala benyttes:*

Følgende graderte bokstavkarakterskala benyttes:

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	god	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

VEDLEGG 2: UKEPLAN FOR NETTBASERT OPPLÆRINGSPROGRAM

UKEPLAN FOR NETTKURS I AKTIV OMSORG – PILOT MED KOMMUNER I NORD-TROMS

Tid / Uke nr	Emne	Ansvar	Oppgaver	Pensum / kommentar
Før oppstart	Velkommen og diverse info om kurset per epost og i Fronter	Anne Kathrine, Ellen-Mari, Bjarne og Janet.	Studentene ser informasjon og instruksjonsvideoer i Fronter.	HIT sender læremateriell pr post. HIT ordner tilgang til Fronter og er tilgjengelig for hjelp.
Oppstart uke 50 Tirsdag 08.12 kl. 11-13 Webinar	Velkommen og generell intro og info om kurset.	Anne Kathrine og Bjarne. Alle kursdeltakere.	Lærere og studenter introduserer seg selv. Gjennomgang av dokumenter og materiell.	Webinar via Skype for Business. Se egen info, tekniske krav etc.
Uke 50 Selvstudier	Videoer: 1: Hva er aktiv omsorg 2: Aksjonslæring	1 Janet 2 Anne Kathrine	Studentene ser på videoer og jobber med oppgavene til disse.	Kompendium Aktiv omsorg: Baklien, B. og Carlsson, Y. (2000) 'Helse og kultur: prosessevaluering av en nasjonal satsing på kultur som helsefremmende virkemiddel'. Oslo: <i>Norsk institutt for by- og regionforskning</i> , kap. 1 og 2. Disch, PG. og Lorenzen, G. (2012). 'Aktiv omsorg' i <i>Aktiv omsorg – prioritering kompetanse og kompetansebehov</i> . Sentre for omsorgsforskning, Rapportserie nr. 6 – 2012. Knutsen, M.S. m.fl. (2005). 'Hva vet vi om kulturdelaktelse og helse?'. <i>Tidsskrift for Den norske lægeforening</i> , vol. 2005, nr. 24. Knutsen, M.S. m.fl. (2005). 'Kulturelle virkemidler i behandling og folkehelsearbeid'. <i>Tidsskrift for Den norske lægeforening</i> , vol. 2005, nr. 24. Myskja, A. (2007). 'Kan musikk øke velvære?'
Uke 51 Selvstudier	Gruppearbeid	Gruppel leder	Studentene besøker biblioteket og gjør seg kjent med 'Leser søker bok' og/eller andre tilbud. Studentene skriver loggbok. Kort oppsummering fra besøk leveres i Fronter innen torsdag 17.12 kl.12.	

<p>Uke 1 2016 Selvstudier</p>	<p>Innlevering av arbeidsoppgave 1 Aktiv Omsorg og Aksjonslæring</p>	<p>Alle kunsdeltakere</p>	<p>1. Gjør kort rede for hva som ligger i begrepet 'Aktiv omsorg'. 2. Beskriv et behov eller ønske knyttet til aktiv omsorg for enkeltperson eller gruppe som kan være utgangspunkt for senere oppgaver. Bruk gjerne idebanken som inspirasjon. 3. Gjør kort rede for begrepet aksjonslæring og lærende organisasjon Leveres i Frontier innen torsdag 07.01 kl 12</p>	<p>Tilbakemelding fra lærer innen neste webinar.</p>
<p>Uke 2 Tirsdag 12.1 kl. 11-13 Webinar</p>	<p>Diskutere temaer fra undervisningsmaterieell. Tilbakemelding på innleverte oppgaver. Veiledning til neste oppgave.</p>	<p>Janet og Anne Kathrine</p>		<p>Midsundstad, A. (2013): <i>Fritid med Bistand – En metode for å støtte sosial deltakelse</i>. Bergen: Fagbokforlaget. Kompendium Aktiv omsorg II: Kumar, B.N. og Viken, B. (2010): 'Kulturelle forskjeller og dialog' i <i>Folkehelse i et migrasjonsperspektiv</i>. Viken, B. (red). Bergen: Fagbokforlaget Myskja, A. (2007): '<i>Musikk – kostnadsudd for kropp og sinn?</i>' i Myskja, A. (red). Kultur fører framtid NOVVA Rapport 28/2011: <i>Omsorgstjenester til personer med etnisk Minoritetsbakgrunn</i>. En kartlegging i norske kommuner. Sammen drag Raud, E. (2007): 'Musikk gir helse' i Myskja, A. (red) <i>Kultur fører framtid</i> Säthenom, R. (red.) (2005): 'Fritid, hva er det?' i <i>Fritid og aktiviteter i moderne Oppvekst</i>. Oslo: Universitetsforlaget. Thyli, B., Dawes, T. og Sharma, M. (2010): 'Eldre og helse' i <i>Folkehelse i et</i></p>
<p>Uke 3 Selvstudier</p>	<p>Videoer: 3: Miljøarbeid 4: Flerkulturell perspektiv på aktiv omsorg.</p>	<p>3: Vegard 4: Anne Kathrine</p>	<p>Studentene ser på videoer og jobber med oppgavene til disse.</p>	<p>(fortsetter..)</p>

					<p><i>Migrantsjonsperspektiv</i>. Viken, B. (red.). Bergen: Fagbokforlaget.</p> <p>Wogn-Henriksen, K. (2007). 'Det må da gå an å ha det godt selv om man er glemsk!</p> <p>Miljøbehandling i demensomsorgen' i <i>Det går an! Miljøheter i miljøterapi</i>. Krüger, R.M.E. (red.). Forlaget Alding og helse</p>
Uke 4 Selvstudier	Gruppearbeid	Gruppelider	<p>Studenten velger et besøk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Flerkulturelt tilbud eller - Grønn Omsorg eller - (bruk av) Musikk <p>Kort oppsummering fra besøk leveres i Fronter innen torsdag 28.1 KL12</p>		
Uke 5 Selvstudier	Innlevering av arbeidsoppgave 2. Miljøarbeid og flerkulturelt arbeid	Alle kursdeltakere	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lag en kartlegging av valgt person / gruppe relevant for aktiv omsorg. Begrunn hvorfor denne kartlegginga er viktig for det videre arbeidet. 2. Vis hvordan aktiviteten er valgt med utgangspunkt i bruk(er)s ønsker, behov og ressurser. 3. Beskriv mål og planlegging av aktiviteten. 4. Vis kort hvordan aksjonslæring som metode skal benyttes i arbeid med aktiviteten <p>Leveres i Fronter innen torsdag 4.2 KL12</p>		<p>Tilbakemelding fra lærer innen neste webinar.</p>
Uke 6 Tirsdag 9.2 KL11-13 Webinar	Diskutere temaer fra undervisningsmaterieell. Tilbakemelding på innleverte oppgaver. Veiledning til neste oppgave.	Janet			
Uke 7 Selvstudier	Videor: 5: Nettverk og Aktiv omsorg 6: Frivillighet og Aktiv omsorg	5: Anne Kathrine 6: Janet	<p>Studentene ser på videoer og jobber med oppgavene til disse.</p>		<p>Nordin, L.J. og Willoch, E. (2013): <i>Nettverkarbeid på sykehem</i>. Oslo: Kirkens bymisjon.</p> <p>Kompendium Aktiv omsorg II: Bø, I. og Schiefeloe, P.M. (2007): <i>Sosiale landskap og sosial kapital</i>. Oslo: Universitetsforlaget, kap. 6.</p>

				Repstad, P. (red.) (1998): 'Takten på det frivilliges egenart' i <i>Den lokale velferdsblanding. Når offentlige og frivillige skal samarbeide</i> . Oslo: Universitetsforlaget
Uke 8 Selvstudier	Gruppearbeid	Gruppeleder	<p>Studenter velger et besøk: Tilbud med hovedvekt på frivillighet eller kultur, f.eks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kultursenter - Frivilligsentralen - Kirkens Bymisjon <p>Kort oppsummering leveres i Fronter innen torsdag 25.2 kl.12.</p>	
Uke 9 Selvstudier	<p>Imlevering av arbeidsoppgave 3: Nettverk og Frivillighet</p>	Alle studenter	<p>1. Gjør kort rede for hva som ligger i begrepene 'frivillighet' og 'nettverk'.</p> <p>2. Drøft muligheter og utfordringer i å benytte nettverk og frivillige for å nå målsettinga i arbeidet. Utgangspunktet er kartlegging av brukeres nettverk, egen arbeidsplass og lokalsamfunn.</p> <p>3. Beskriv hvordan du har evaluert eller vil evaluere tiltaket når det er gjennomført.</p> <p>4. Skriv en praksisfortelling som er hentet fra arbeid med aktiviteten.</p> <p>5. Vis hvilke veivisere dere har «støtt på» i aksjonslæringsarbeidet.</p> <p>Leveres i Fronter innen torsdag 3.3 kl. 12</p>	Tilbakemelding fra lærer innen neste webinar.
Uke 10 Tirsdag 8.3 kl.11-13 Webinar	<p>Diskuterer temaer fra undervisningsmaterieill. Tilbakemelding på innleverte oppgaver. Veiledning til neste oppgave.</p>	Janet og Anne Kathrine		
Uke 11 Selvstudier	<p>7: Video: Samarbeid på tvers.</p>	<p>7: Gro</p> <p>8: Alle studenter</p>	<p>Studentene ser på videoer og jobber med oppgaver til disse.</p>	<p>Kompendium Aktiv omsorg II. Andresen, R. (red.) (2000). Yrkeshjelp og frivillige yrkeslærere</p>

	8: Forberedelser til eget framlegg (forts i neste uke)			<i>Jellesskap og sammenhenger</i> . Oslo: Gyldendal akademisk. Hjort, P. (2004): 'Tverrfaglig samarbeid', Høgskolen i Oslo.
Uke 12&13 Selvstudier	Gruppearbeid	Gruppeleder	Gruppene jobber med et foredrag (presentasjon på video) om prosjektet de har jobbet med som kan brukes for å belyse viktigheten av Aktiv Omsorg og samarbeid i kommunene de jobber i.	
Uke 14 Selvstudier	Imlevering av arbeidsoppgave 4: Samarbeid på tvers	Alle studenter	Gruppene fortsetter å jobbe med framleggene og leverer i Fronter innen torsdag 31.3 kl. 12	Tilbakemelding fra lærer innen neste webinar.
Uke 15 Tirsdag 12.4 kl. 11-15 Webinar	Gjennomgå innleverte oppgaver, og eksamen. Studentene legger fram prosjektene sine og får tilbakemelding.	Alle studenter Janet og Anne Kathrine	Oversikt over framleggene følger nærmere dato.	Øvrige lærere kan bli invitert. Alle kan invitere gjester, gitt teknisk kapasitet.
Uke 16	Eksamen			Studentene får kursbevis tilsendt
Uke 17	Eksamen			
Uke 18	Eksamen		Imlevering eksamen i Fronter 3.5.kl. 1200	
Uke 21	Eksamen resultat			Resultat legges ut i Fronter innen fredag 27.5

VEDLEGG 3: EVALUERINGSSKJEMA

Evaluering

Som et ledd i vårt kvalitetssikringsarbeid, ønsker vi at deltakerne gir sin vurdering på en skala fra 1-6, der 1 er svært lite fornøyd og 6 er svært fornøyd. Vi ber derfor om at du tar deg tid til å fylle ut dette skjemaet. Dersom du trenger mer plass, bruk baksiden av arket!

Aktiv omsorg nettkurs, uke 51-2 (etter første runde)

Faglig innhold	1	2	3	4	5	6
----------------	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Forelesningene (engasjerende, variert, formidlende)	1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Informasjon i forkant (informasjon, kursmateriell, videoer)	1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Overføringsverdi/praktisk nytte/relevans for eget arbeid	1	2	3	4	5	6
--	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Webinaret som helhet	1	2	3	4	5	6
----------------------	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Egeninnsats på webinar	1	2	3	4	5	6
------------------------	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Egeninnsats mellom webinar	1	2	3	4	5	6
----------------------------	---	---	---	---	---	---

Kommentar:

Tilgjengelighet og kontakt med veiledere

Tilgjengelighet og kontakt ift teknisk støtte

Tilgjengelighet og kontakt med medstudenter

Kvalitet av møtepunktene

Kvalitet videoene

Har du laget kontrakt med arbeidsgiver?

Hvordan var samarbeidet med andre mellom webinarene? Hvordan mener du det kan forbedres?

.....

Forslag til endringer/forbedringer av nettstudiet så langt? Andre kommentarer?

.....

Navn:

Tusen takk for hjelpen

Senter for
omsorgsforskning

www.omsorgsforskning.no